

**INFORMACJA O STANIE BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO
MIASTA WAŁBRZYCH
za rok 2017**

Wałbrzych, dnia 3 kwietnia 2018 r.

Wstęp

Wykaz placówek z terenu miasta Wałbrzycha nadzorowanych przez Dolnośląskiego Państwowego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu:

- 1) Publiczna Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 10, ul. Ogrodowa 5A, 58-306 Wałbrzych,
- 2) Zespół Szkół Nr 1 im. I. Paderewskiego, ul. Paderewskiego 17, 58-301 Wałbrzych,
- 3) Zespół Szkół Nr 2 im. H. Kołłątaja, Al. Wyzwolenia 34, 58-300 Wałbrzych,
- 4) Zespół Szkół Nr 3 im. M. Kopernika, ul. dra Jordana 4, 58-305 Wałbrzych,
- 5) Zespół Szkół Nr 4 im. J. Kusocińskiego, ul. dra Sokołowskiego 75, 58-309 Wałbrzych,
- 6) Zespół Szkół Nr 5 im. M. T. Hubera, ul. Ogrodowa 2a, 58-306 Wałbrzych,
- 7) Zespół Szkół Nr 7 im. Komisji Edukacji Narodowej, ul. Kłodzka 29, 58-308 Wałbrzych,
- 8) Zespół Szkół Politechnicznych „Energetyk”, Al. Wyzwolenia 5, 58-300 Wałbrzych,
- 9) Zespół Szkół Zawodowych Specjalnych, ul. Mickiewicza 24, 58-300 Wałbrzych,
- 10) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dom Jedyńka”, ul. Bema 101, 58-304 Wałbrzych,
- 11) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dom Dwójka”, ul. Witosa 35, 58-306 Wałbrzych,
- 12) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dom Trójka”, ul. Asnyka 13 B, 58-303 Wałbrzych,
- 13) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dom Czwórka”, ul. Asnyka 13 B, 58-306 Wałbrzych,
- 14) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dom Piątka”, ul. Niepodległości 64, 58-303 Wałbrzych,
- 15) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dom Szóstka”, ul. Truskawkowa 12, 58-308 Wałbrzych,
- 16) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, ul. Matejki 7, 58-300 Wałbrzych.

Poniższe opracowanie obejmuje wyniki kontroli z terenu miasta Wałbrzych objętego nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wałbrzychu w 2017 roku.

Ogółem liczba obiektów podlegających kontroli w 2017 roku w mieście Wałbrzychu 1982, a porównawczo na terenie powiatu wałbrzyskiego wynosiła 1075.

Działalność kontrolno-represyjna oraz w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego na terenie miasta Wałbrzych i powiatu wałbrzyskiego łącznie:

Liczba kontroli	Liczba decyzji merytorycznych	Liczba decyzji płatniczych	Nażłożono mandatów ogółem	na kwotę złotych	Liczba wydanych postanowień	Liczba wystawionych tytułów wykonawczych	Liczba wniosków o ukaranie
2577	646	417	92	28350,00	122	5	0

Liczba wykonanych badań	Liczba oznaczeń chemicznych	Liczba oznaczeń fizycznych	Liczba oznaczeń mikrobiologicznych
7775	3174	4813	9020

W opracowaniu ujęto:

I. Działalność Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wałbrzychu w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego.....	4
II. W ramach nadzoru nad warunkami środowiska:	
1. Ocena jakości wody na terenie Wałbrzycha	5
2. Stan sanitarny miasta.....	6
III. W ramach nadzoru nad warunkami pracy w zakładach pracy:	
1. Ocena środowiska pracy.....	6
2. Nadzór nad czynnikami rakotwórczymi.....	12
3. Nadzór nad chemikaliami.....	13
4. Nadzór nad czynnikami biologicznymi.....	13
5. Nadzór na wytwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu środków zastępczych.....	14
6. Postępowanie w sprawie chorób zawodowych.....	14
IV. Placówki nauczania i wychowania.....	14
V. Zakłady produkcji żywności, żywienia i obrotu środkami spożywczymi oraz wytwórnice materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.....	21
VI. Zakłady Służby Zdrowia.....	25
Sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych.....	27
VII. Ocena stanu sanitarno-technicznego obiektów wczasowo-turystycznych	
1. Baza noclegowa.....	28
2. Baseny kryte i odkryte.....	28
3. Tereny rekreacyjne.....	29
VIII. Ocena stanu sanitarno-technicznego innych obiektów użyteczności publicznej	
1. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej.....	30
2. Noclegownie.....	30
2. Ustępy publiczne.....	31
3. Dworce i stacje PKP.....	31
4. Wiaty przystankowe i środki komunikacji miejskiej.....	31
Działalność w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia.....	32

I. Działalność Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Wałbrzychu w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Wałbrzychu w ramach zapobiegawczego nadzoru sanitarnego w roku 2017 wydał:

- 3 opinie dotyczące projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- 2 opinie o braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
- 1 opinię dotyczącą środowiskowych uwarunkowań realizacji przedsięwzięcia,
- 19 opinii dotyczących dokumentacji projektowej, w tym 1 opinię negatywną.
- 16 opinii dotyczących dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych,
- 60 opinii w sprawach niewymienionych powyżej (np. warunków zabudowy, lokalizacji inwestycji celu publicznego, usytuowania wyrzutni powietrza na poziomie terenu, recyrkulacji powietrza w budynkach ochrony zdrowia, zastosowania materiałów do dystrybucji lub uzdatniania wody, planów remediacji zanieczyszczenia powierzchni ziemi itp.)

Przeprowadzono 64 kontroli lokali i obiektów, w tym 2 w trakcie realizacji inwestycji.

Stan sanitarny nadzorowanego terenu w zakresie obejmującym działania zapobiegawczego nadzoru sanitarnego ulega sukcesywnej poprawie. Wraz z rozwojem technologii poprawia się stan techniczny i sanitarny lokali i obiektów.

Współpracę z działami merytorycznymi Stacji, władzami samorządowymi i państwowymi można uznać za dobrą, służącą właściwej ocenie rozpatrywanych spraw.

Oceniając stan bezpieczeństwa sanitarnego nadzorowanego terenu należy stwierdzić, że:

- W minionym roku nie odnotowano spraw budzących konflikty społeczne, podczas rozpatrywania spraw uwaga skierowana była na uzasadniony interes osób trzecich i stron postępowania, a także ochronę środowiska naturalnego we wszystkich jego komponentach,
- Nie odnotowano spraw o większym znaczeniu dla lokalnej społeczności,
- Inwestycje realizowane ze środków UE, przez gminy oraz prywatnych inwestorów, pozyskujących te środki, opiniowane/uzgadniane były bez zbędnej zwłoki przy zaangażowaniu inwestorów i stron postępowania,
- Prowadzona jest stała współpraca z działami merytorycznymi oraz z petentami w zakresie poprawy stanu sanitarnego istniejącej bazy gastronomicznej i turystycznej, usługowej i obiektów użyteczności publicznej w tym obiektów kultury, oświaty i wychowania.

Powyższe ma na celu osiągnięcie założonych wymagań sanitarnych w procesie sprawowania zapobiegawczego nadzoru sanitarnego na terenie nadzorowanym.

W minionym roku cele te zostały osiągnięte.

II. Ocena zaopatrzenia w wodę do spożycia przez ludzi na terenie miasta Wałbrzycha w 2017 roku

1. Ocena jakości wody na terenie miasta Wałbrzycha

Charakterystyka zaopatrzenia w wodę

Miasto Wałbrzych zaopatrywane jest w wodę z wodociągu publicznego Wałbrzych, którego zarządcą jest Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o.

1. Liczba wyodrębnionych stref zaopatrzenia w mieście ze względu na pochodzenie wody – 3.
2. Liczba zlokalizowanych punktów poboru próbek wody w mieście – 19.
3. Liczba zaopatrywanej ludności w wodę wodociągową – około 111 tys. osób.
4. Szacunkowa ilość rozprowadzanej wody w mieście – około 22 tys. m³/db.
5. Rodzaj ujęć wody:
  - 2 ujęcia powierzchniowe „Mała Woda” – ujęcie jazowe na rzece Bóbr w Dębrzniku oraz staw infiltracyjny Ptazzków I, będący częścią ujęcia Marciszów Górny,
  - 6 podziemnych znajdujących się w Marciszowie (2 ujęcia – Marciszów Górny i Dolny), Gorzeszowie (obszar powiatu kamiennogórskiego), Unisławiu Śląskim, Czarnym Borze i Starym Lesieńcu.
6. Sposób uzdatniania wody:
  - ujęcie „Mała Woda” w Dębrzniku – koagulacja siarczanem glinu, filtracja na filtrach pośpiesznych antracytowo-piaskowych, dezynfekcja chlorem gazowym,
  - ujęcia w Gorzeszowie, Czarnym Borze, Starym Lesieńcu – brak uzdatniania,
  - ujęcie w Marciszowie Górnym – dezynfekcja chlorem gazowym,
  - pozostałe ujęcia – dezynfekcja podchlorynem sodu,
  - do sieci wodociągowej w dzielnicach Nowe Miasto, Biały Kamień (ul. Bema), Konradów, Sobięcin (ul. Pohulanka), Podgórze, Gaj oraz Podzamcze (ul. Kasztelańska) dawkowany jest preparat SeaQuest, który zapobiega korozji i powstawaniu osadów w instalacji wodnej. Preparat stosowany jest głównie w dzielnicach posiadających stare rury wodociągowe, gdzie najczęściej dochodzi do wtórnego zanieczyszczenia wody, w celu obniżenia poziomu stężenia żelaza, manganu, barwy i mętności.

Jakość wody przeznaczonej do spożycia

W roku 2017 w ramach monitoringu oraz nadzoru sanitarnego nad wodą przeznaczoną do spożycia przez ludzi z sieci wodociągu publicznego Wałbrzych na terenie miasta Wałbrzycha pobrano:

- 83 próbki do badań bakteriologicznych (56 w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 27 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- 88 próbek do badań fizykochemicznych (57 w ramach kontroli wewnętrznej WPWiK, 31 – w ramach nadzoru nad jakością wody sprawowanego przez PIS),
- w tym 8 do badań w ramach monitoringu przeglądowego.

W roku 2017 zakwestionowano 2 próbki ze względu na:

- wartość stężenia żelaza w 1 próbce (sieć wodociągowa ul. Orkana 55),
- wartość mętności w 1 próbce (sieć wodociągowa ul. Asnyka 13).

Ocena ryzyka zdrowotnego dla konsumentów wody

W wyniku badań monitoringowych jakości wody w Wałbrzychu w 2017 r. stwierdzono przekroczenia parametrów fizykochemicznych w 2 próbkach. Charakter i czas występowania odnotowanych przekroczeń pozwoliły na wydanie pozytywnej oceny o przydatności wody do spożycia na koniec roku. Przekroczenia miały charakter incydentalny i zostały usunięte bez potrzeby wydawania decyzji w sprawie. Zwiększenie mętności wody może mieć negatywny wpływ na jej akceptowalność przez konsumentów, natomiast sama w sobie nie zawsze stanowi zagrożenie dla zdrowia (wynika np. z zawartości substancji mineralnych w wodach podziemnych). Przekroczenie dopuszczalnego stężenia żelaza powoduje przebarwienia urządzeń sanitarnych i odzieży podczas prania, może także prowadzić do odkładania się osadów w systemie dystrybucji. Dla żelaza w wodzie do spożycia nie proponuje się zalecanej wartości opartej na kryterium bezpieczeństwa dla zdrowia, a jedynie z uwagi na akceptowalność przez konsumenta oraz bezpośredni wpływ stężenia żelaza na wzrost bakterii żelazowych.

2. Stan sanitarny miasta

Ogólny stan porządkowy w mieście w 2017 r. oceniono jako dobry. Przestrzeń publiczna utrzymywana była w należytym porządku, częściowo zagospodarowana zielenią, zaopatrzona w wystarczającą ilość koszy na śmieci. Dalszej poprawie uległ stan czystości na skwerach i trawnikach, ponieważ coraz więcej właścicieli czworonogów sprząta odchody po swoim psie (w wielu miejscach w mieście dostępne są psie pakiety).

Ścieki w Wałbrzychu usuwane są głównie do kanalizacji lub gromadzone w bezodpływowych zbiornikach na nieczystości ciekłe. Lustracje terenów, wykonywane przy okazji kontroli obiektów użyteczności publicznej, nie wykazały niewłaściwej gospodarki ściekowej, tj. niekontrolowanych wycieków ze zbiorników, ich nieprawidłowego zabezpieczenia.

Odpady komunalne na terenie miasta gromadzone są selektywnie w zamkniętych pojemnikach lub kontenerach, a także w murowanych śmietnikach. Odbiór nieczystości stałych i ich wywóz na wysypiska komunalne prowadzą wyspecjalizowane przedsiębiorstwa – nie stwierdza się większych zakłóceń w gospodarce odpadami komunalnymi na terenie miasta.

III. Nadzór nad warunkami pracy w zakładach pracy

1. Ocena środowiska pracy

W 2017 r. w ewidencji Oddziału Higieny Pracy PSSE w Wałbrzychu znajdowały się 152 zakłady pracy. Skontrolowano 66 zakładów, przeprowadzono w nich 94 kontrole; 20 kontroli wykazało nieprawidłowości w 16 obiektach. Ogółem nadzorem objęto 15529 pracowników.

1.1. Najliczniejszą grupę obiektów stanowią:

Grupa PKD	Nazwa grupy	Liczba zakładów pracy
45	Handel Hurtowy i Detaliczny; Naprawa pojazdów samochodowych zakładów	13
41, 42, 43	Budownictwo	12
47	Handel detaliczny	12
46	Handel hurtowy	11
23	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	11
38	Zbieranie, przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów	10
29	Produkcja pojazdów samochodowych	8
25	Produkcja metalowych wyrobów gotowych	7

1.2. Najwięcej zatrudnionych jest w następujących branżach:

Grupa PKD	Nazwa grupy	Liczba zatrudnionych
29	Produkcja pojazdów samochodowych	5498
86	Opieka zdrowotna	2150
23	Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	1093
45, 46, 47	Handel hurtowy i detaliczny	1037
25	Produkcja metalowych wyrobów gotowych	510
19	Wytwarzanie i przetwarzanie koksu	472
35	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną	453
77	Wynajem i dzierżawa	291
36	Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody	330
38	Zbieranie, przetwarzanie i unieszkodliwianie odpadów	274

1.3. Kontrole sanitarne, m.in. uwzględniały takie zagadnienia jak:

- stan sanitarny i techniczny zaplecza socjalnego
- aktualność badań lekarskich pracowników
- posiadanie aktualnych wyników z monitoringu środowiska pracy
- wydawanie pracownikom odzieży ochronnej i roboczej
- utrzymywanie w normach higienicznych stężeń i natężeń czynników szkodliwych
- ocena realizacji przez pracodawców przepisów prawnych w zakresie czynników rakotwórczych i biologicznych

- nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy o substancjach chemicznych i ich mieszaninach wynikający z rozporządzeń Wspólnoty Europejskiej: REACH i CLP

Stwierdzone uchybienia:

- przekroczenia obowiązujących NDN i NDS
- brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych
- brak lub nieprawidłowe rejestry czynników szkodliwych
- nieaktualna i nieprawidłowa ocena ryzyka zawodowego
- zły stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń
- uchybienia w zakresie substancji i mieszanin chemicznych

W związku z powyższym wydano ogółem 34 decyzje merytoryczne, w tym 14 decyzji nakazujących oraz 19 decyzji płatniczych.

Decyzje dotyczyły między innymi takich podmiotów jak:

PKD 19 Wałbrzyskie Zakłady Koksownicze "Victoria" S.A., Wałbrzych ul. Karkonoska 9

1. Dokonać weryfikacji i uaktualnienia zgodnie z obowiązującymi warunkami pracy i narażeniem zawodowym oceny ryzyka zawodowego na stanowisku pracy: aparatowy KRAiC.
2. Dokonać weryfikacji i uaktualnienia zgodnie z obecnymi warunkami pracy i narażeniem zawodowym oceny ryzyka zawodowego na stanowisku pracy: destylator benzolu.

PKD 23 „Glass Net” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Wałbrzych, ul. Wrocławska 16

1. Założyć i prowadzić na bieżąco rejestry czynników szkodliwych występujących na stanowiskach pracy oraz karty badań i pomiarów tych czynników.

PKD 24 Poland Smelting Technologies „POLST” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Wałbrzych ul. Jachimowicza 2

1. Obniżyć stężenie frakcji wdychalnej pyłu na stanowisku odlewnik - operator pieca obrotowego poniżej obowiązujących Najwyższych Dopuszczalnych Stężeń

PKD 31 PUPH "Dompol" Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Wałbrzych ul. Kosynierów 3

1. Przeprowadzić pomiary drgań mechanicznych miejscowych na stanowisku ręcznego czyszczenia elementów z płyt MDF.
2. Wyposażyć pracowników zatrudnionych w warunkach przekroczonego normatywu higienicznego hałasu i przekroczonego progu działania hałasu w odpowiednio dobrane ochrony słuchu.
3. W ocenie ryzyka zawodowego uwzględnić wszystkie informacje wynikające z § 4 ust. 1 pkt. 6, 8 i 12 rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 05.08.2005 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych z narażeniem na hałas lub drgania mechaniczne (Dz.U. Nr 157, poz. 1318).

PKD 36 Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Wydział Kanalizacji, Wałbrzych, ul. Piotrowskiego

1. Dokonać weryfikacji oceny ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych na stanowiskach pracy w wydziale kanalizacji, a w szczególności uwzględnić potencjalne narażenie na czynniki biologiczne zaklasyfikowane do 3 grupy zagrożenia.
2. Prowadzić rejestr prac narażających na działanie szkodliwych czynników biologicznych zaklasyfikowanych do 3 grupy zagrożenia.
3. Prowadzić rejestr pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych zaklasyfikowanych do 3 grupy zagrożenia.

PKD 38 "CEROMA" S.C. Robert Cembrzyński, Andrzej Rogalski, Zbigniew Majda, Wałbrzych ul. Św. Józefa 2

1. Przeprowadzić pomiary czynników szkodliwych na stanowisku operatora maszyn ogrodniczych (hałas, drgania mechaniczne ogólne przy obsłudze kosiarki samojezdnej z siedziskiem).
2. Przeprowadzić pomiary czynników szkodliwych na stanowisku operatora maszyn ogrodniczych (hałas, drgania mechaniczne miejscowe przy obsłudze spalinowej kosiarki do trawy).
3. Przeprowadzić pomiary czynników szkodliwych na stanowisku kierowcy ciągnika rolniczego (hałas, drgania mechaniczne ogólne).
4. Przeprowadzić pomiary czynników szkodliwych na stanowisku kierowcy pługopiaskarki (hałas, drgania mechaniczne ogólne).
5. Przeprowadzić pomiary czynników szkodliwych na stanowisku kierowcy zamiatarki (hałas, drgania mechaniczne ogólne).
6. Opracować instrukcje bhp dla stanowisk: dozorca sprzątający, pracownik zieleni, robotnik oczyszczania miasta.
7. Udostępnić pracownikom zatrudnionym na danym stanowisku instrukcje bhp.
8. Pracowników wyposażyć w odpowiednią dla danego stanowiska odzież i obuwie robocze
9. Zapewnić ogrzewanie pomieszczeń higieniczno-sanitarnych (umywalni i natrysków) zlokalizowanych w siedzibie firmy przy ul. Św. Józefa w Wałbrzychu.
10. BOK "biały Kamień" zapewnić łatwo zmywalną podłogę w pomieszczeniu szatni-łaźni.

PKD 38 Alba Dolny Śląsk Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Wałbrzych, ul. Piasta 16

1. Dokonać aktualizacji oceny ryzyka zawodowego.

PKD 39 Carbo-Recycling Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Wałbrzych, ul. Moniuszki 99

1. Przeprowadzić pomiary hałasu, drgań mechanicznych i pyłu na stanowisku operatora koparki.
2. Przeprowadzić pomiary stężenia pyłu na stanowisku obsługi przesiewacza mobilnego.
3. Przeprowadzić pomiary stężenia pyłu na stanowisku obsługi klasyfikatora pulsacyjnego.

4. Pracowników zapoznać z wynikami badań i pomiarów czynników szkodliwych.
5. Wyposażyć apteczkę w odpowiednie środki do udzielania pierwszej pomocy.
6. Wyznaczyć pracowników i przeszkolić w zakresie udzielania pierwszej pomocy.
7. Wyposażyć pracowników w odpowiednią dla danego stanowiska odzież roboczą.

PKD 38 Green Metals Poland Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Wałbrzych, ul. Długa 48

1. Przeprowadzić badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia (hałas, wibracja ogólna) na stanowisku kierowcy-operatora samochodów ciężarowych.
2. Przeprowadzić badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia (czynniki chemiczne, zapylenie) na stanowisku spawacza.

PKD 41 Zakład Remontowo Budowlany "Kontra" Bogdan Boćwiński, Wałbrzych, ul. Poczтовая 23

1. Pomieszczenia higieniczno-sanitarne: szatnia - zlikwidować ubytki tynku oraz zawilgocenia na ścianach, odmalować grzejniki.
2. Pomieszczenia higieniczno-sanitarne: umywalnia - zlikwidować zabrudzenia na ścianach, suficie i podłodze, zlikwidować zawilgocenia na ścianach i suficie, odmalować grzejniki.
3. Opracować spis stosowanych substancji i mieszanin chemicznych niebezpiecznych, substancji i mieszanin chemicznych stwarzających zagrożenie.
4. Dla każdej stosowanej substancji lub mieszaniny chemicznej posiadać karty charakterystyki.

PKD 41 „Sirbud-Minari” S.A., ul. Orkana 91A w Wałbrzychu

1. Obniżyć do obowiązującej normy higienicznej natężenie hałasu na stanowisku operatora wężła betoniarskiego.

PKD 41 „Sirbud-Minari” S.A., Wałbrzych, ul. Orkana 91A

1. Przeprowadzić pomiary hałasu, drgań mechanicznych i pyłu na stanowisku kierowcy betonomieszarki.
2. Obniżyć do obowiązującej normy higienicznej natężenie hałasu na stanowisku operatora wężła betoniarskiego.
3. Wyposażyć pracownika zatrudnionego na stanowisku operatora wężła betoniarskiego w odpowiednio dobrane ochrony słuchu.
4. Zaopatrzyć pracowników narażonych na podrażnienia w dermatologiczne środki ochrony skóry rąk.
5. Zamontować dwukomorowy zlewozmywak z bieżącą ciepłą i zimną wodą w jadalni obiektu przy ul. Orkana 149 w Wałbrzychu.

PKD 42 Zakład Techniki Sanitarnej "Ekosan" Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Wałbrzych, ul. Andersa 30

1. Wyposażyć pracowników zatrudnionych na stanowisku monter-kopacz w środki ochrony dróg oddechowych - półmaski filtrujące.

2. Zapewnić kontrolę stosowania środków ochrony dróg oddechowych - półmasek filtrujących w trakcie prac na stanowisku monter kopacz związanych z narażeniem na pył.

PKD 46 PPHU "Ekozłom" S.C., Wałbrzych ul. 1-Maja 81d

1. Uaktualnić pomiary czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy.
2. Uzpełnić o wszystkie posiadane pomiary rejestry czynników szkodliwych występujących w środowisku pracy oraz karty badań i pomiarów czynników szkodliwych.
3. Wszystkich pracowników zapoznać z oceną ryzyka zawodowego związanego z wykonywaną pracą.
4. Doprowadzić do należytego stanu technicznego pomieszczenie łaźni.
5. Wyznaczyć i przeszkolić osobę w zakresie udzielania pierwszej pomocy.

PKD 52 Zarząd Dróg, Komunikacji i Utrzymania Miasta - Baza Sprzętowo-Transportowa, ul. A. Kochanka,, Wałbrzych ul. Matejki 1

1. Dokonać aktualizacji i weryfikacji oceny ryzyka zawodowego związanego z wykonywaną pracą.

Poprawę warunków pracy uzyskano w następujących zakładach pracy:

PKD 25 „MIGAPOL” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, ul. Jachimowicza 7, 58-306 Wałbrzych

Na stanowisku operatora maszyn (obsługa prościarek do drutu) od kilku lat występowało przekroczenie najwyższego dopuszczalnego natężenia. Pomiary wykonane w 2016 r., wykazały krotność NDN 1,66. Pracodawca w związku z występującymi przekroczeniami NDN hałasu wprowadził zmiany techniczne polegające na zmianie konstrukcji ścian hali – zdemontowano fragment ściany pomiędzy halą nr 0, a halą nr 1; ponadto pracodawca prowadzi regularny serwis prościarek, który przyczynił się do obniżenia NDN hałasu. Pomiary wykonane w 2017 r. wykazały na stanowisku operatora maszyn krotność NDN hałasu – 0,95.

PKD 29 „Quin Polska” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Wałbrzychu, ul. Stacyjna 16, 58-306 Wałbrzych

W celu zmniejszenia natężenia hałasu przynajmniej do obowiązującej normy higienicznej zakład podjął pewne kroki. W dziale DODS (szlifowanie kierownic drewnianych) w szlifierni została zmniejszona ilość stanowisk pracy. Dział DODP (polernia) został podzielony na 2 obszary: w obszarze DODPO (polerowanie kierownic polakierowanych) nastąpiła wymiana siedmiu stacjonarnych polerek, każda z podwójną tarczą polerską, na inny model (o mniejszym natężeniu hałasu) oraz w obszarze DODSZL (szlifowanie kierownic polakierowanych) – wymieniono na inne ręczne szlifierki oscylacyjne.

PKD 29 – Ronal Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Wałbrzychu

Do obiektu, w którym znajduje się magazyn chemiczny do przechowywania m.in. substancji i mieszanin chemicznych o działaniu żrącym doprowadzono bieżącą wodę. Zakupiono i zainstalowano nowy natrysk ratunkowy (prysznic bezpieczeństwa) do obmycia całego ciała

oraz oddzielny natrysk (prysznic) do przemywania oczu. Wcześniej zapas wody stanowiły dwa pojemniki zamontowane pod sufitem.

PKD 30 - „Corthinx” Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, ul. Piaskowa 19, 58-160 Świebodzice

Pojemniki i zbiorniki zastępcze służące do przechowywania oraz transportu substancji i mieszanin chemicznych niebezpiecznych zostały oznakowane w sposób prawidłowy. Na pojemnikach i zbiornikach naklejono etykiety zawierające właściwe: identyfikatory, piktogramy, zwroty wskazujące rodzaj zagrożenia oraz środki ostrożności. Informacje są zgodne z treścią kart charakterystyk stosownych substancji i mieszanin chemicznych niebezpiecznych. Ponadto na opakowaniu zbiorczym utwardzacza CT 20 pracodawca umieścił informacje dotyczące identyfikacji zagrożeń z sekcji 2 karty charakterystyki przedmiotowego produktu dostarczonej przez dostawcę (oryginalnie opakowanie zbiorcze zawiera wyłącznie identyfikator produktu). Pracodawca przeprowadził również konsultację z dostawcą Reja Sp. z o.o. O/Wrocław, ul. Kwidzyńska 6E, 51-416 Wrocław i ustalił, że jako zamiennik utwardzacza CT 20 można stosować inny produkt – Butanox M50 VR. Pani Karolina Sowa – technolog ds. produkcji oświadczyła, że pracodawca zobowiązał się do zmniejszenia zużycia utwardzacza CT 20 do minimum.

PKD 38 Miejski Zakład Usług Komunalnych Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, ul. Kolejowa 4, 58-300 Wałbrzych – Zakładu Segregacji i Zagospodarowania Odpadów przy ul. Beethovena w Wałbrzychu

W Zakładzie Segregacji i Zagospodarowania Odpadów występowały przekroczenia normatywu higienicznego hałasu na stanowisku operatora spycharki Stalowa Wola (Krotność wartości NDN 15,31). Pracodawca podjął działania organizacyjno-techniczne polegające na ograniczeniu narażenia na hałas: przeprowadzane są systematyczne przeglądy maszyn przed ich uruchomieniem, w spycharce Stalowa Wola wymieniono układ wydechowo-tłumiący oraz drzwi do kabiny, przestrzegany jest również czas pracy przy obsłudze spycharki Stalowa Wola, który nie przekracza 1 godziny w ciągu zmiany roboczej – odnotowuje się czas pracy w dzienniku operatorów. Pracodawca wdrożył również Program działań organizacyjno-technicznych ograniczających narażenie na hałas. Pomiaru wykonane na stanowisku operatora Spycharki Stalowa Wola w dniu 26.06.2017 r. wykazałyrotność NDN dla hałasu 0,70.

2. Nadzór nad czynnikami rakotwórczymi

W 2017 r. w ewidencji PSSE w Wałbrzychu (dot. m. Wałbrzych) znajdowało się 11 zakładów, w których pracownicy mieli kontakt z czynnikami o działaniu rakotwórczym.

W 2017 r. skontrolowano 3 zakłady; przeprowadzono w nich 3 kontrole w zakresie czynników rakotwórczych; kontrole nie wykazały nieprawidłowości w zakresie czynników rakotwórczych.

Ogółem na czynniki o działaniu rakotwórczym było narażonych 955 osób, w tym 35 kobiet:

- WWA – 471 osób
- Benzen – 130 osób, w tym 14 kobiet

- Pyły zawierające ogniotrwałe włókna ceramiczne – 155 osób
- Pyły zawierające azbest – 1 osoba
- Diazotan niklu – 26 osób, w tym 1 kobieta
- Tlenek niklu – 24 osoby
- Tlenek chromu – 21 osób
- Chloramfenicol – 2 osoby (2 kobiety)
- 1,2 dichloroetan – 3 osoby (3 kobiety)
- Chlorowodorek pararozaniliny – 3 osoby (3 kobiety)
- Chromian potasu – 3 osoby (3 kobiety)
- Chloroform – 3 osoby (3 kobiety)
- Formaldehyd – 116 osób, w tym 6 kobiet

3. Nadzór nad chemikaliami

W ewidencji Oddziału Higieny Pracy znajduje się 47 zakładów stosujących substancje i mieszaniny chemiczne w działalności zawodowej oraz 21 podmiotów wprowadzających do obrotu substancje chemiczne i ich mieszaniny (w tym 3 producentów).

W 2017 r. ogółem przeprowadzono 24 kontrole, skontrolowano 20 podmiotów. Wydano 1 decyzję.

Kontrole prowadzono między innymi w następującym zakresie:

- bezpiecznego stosowania substancji i mieszanin chemicznych niebezpiecznych,
- poprawności kart charakterystyk
- sposobu zabezpieczenia substancji bardzo toksycznych i żrących
- oznakowania opakowań
- oznakowania zbiorników, miejsc i instalacji
- wprowadzania do obrotu produktów biobójczych
- wprowadzania do obrotu detergentów

Na skutek wieloletniej działalności tutejszej Inspekcji Sanitarnej wyegzekwowano w większości zakładów posiadanie spisu substancji chemicznych i mieszanin niebezpiecznych, kart charakterystyk dla większości chemikaliów wprowadzonych do obrotu przez producentów i hurtowników działających na terenie powiatu wałbrzyskiego oraz prawidłowe oznakowanie opakowań zgodne z wymogami unijnymi.

Powyższe zagadnienia łączą się z realizacją zasad przestrzegania bezpieczeństwa chemicznego w środowisku pracy i w środowisku naturalnym.

4. Nadzór nad czynnikami biologicznymi

W ewidencji PSSE w Wałbrzychu znajduje się 17 zakładów pracy, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne. W 2017 r. skontrolowano 3 zakłady, przeprowadzono w nich 3 kontrole w zakresie szkodliwych czynników biologicznych.

Podczas jednej kontroli stwierdzono uchybienia w zakresie rejestru prac i pracowników oraz oceny ryzyka zawodowego. W związku z powyższym wydano

1 decyzję merytoryczną.

Pozostałe kontrole nie wykazały nieprawidłowości.

5. Sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem ustawowego zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych

W 2017 r. wydano 10 decyzji merytorycznych, w tym 2 decyzje płatnicze.

6. Postępowanie w sprawie chorób zawodowych

W 2017 r. przeprowadzono 91 postępowań w sprawie chorób zawodowych, stwierdzono 42 choroby zawodowe, w tym 28 pylic płuc – 27 pylic rozpoznano u byłych górników wałbrzyskich kopalń węgla kamiennego.

Ponadto wydano 26 decyzji o braku podstaw do stwierdzenia chorób zawodowych.

IV. Placówki nauczania i wychowania

W 2017 r. w ewidencji PSSE w Wałbrzychu znajdowały się 82 stałe placówki nauczania i wychowania (stan na dzień 31 grudnia 2017 r.) i 39 turnusów wypoczynku sezonowego dzieci i młodzieży. Skontrolowano wszystkie stałe placówki oraz 25 turnusów, przeprowadzono 136 kontroli. Zakres kontroli obejmował przede wszystkim ocenę stanu sanitarnego placówek, w tym m.in. stan techniczny; funkcjonalność; wyposażenie; mikroklimat; warunki do utrzymania higieny osobistej; przestrzeganie zakazu palenia tytoniu; czystość i porządek. Stan sanitarny w większości placówek nie budził poważniejszych zastrzeżeń – nie stwierdzono zaniedbań czystości i porządku, nie wszczęto postępowania administracyjnego. Decyzje zobowiązujące placówki do usunięcia nieprawidłowości zostały wydane w latach poprzednich. Strony wniosku o prolongatę terminu wykonania obowiązków, najczęściej uzasadniając niewykonanie w określonych terminach trudnościami finansowymi. W 2017 r. wydano 3 decyzje zmieniające termin wykonania obowiązków (w tym dwie dot. Publicznej Szkoły Podstawowej Nr 37 przy ul. Dunikowskiego 39, jedna – dot. Publicznej Szkoły Podstawowej Nr 6 przy ul. Andersa 50).

Ponadto:

- we wszystkich skontrolowanych obiektach przestrzegane były zapisy ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych,
- przeprowadzane prace remontowe poprawiają warunki pobytu dzieci i młodzieży; szczególnym utrudnieniem jest prowadzenie prac remontowych w czasie funkcjonowania placówek,
- niejednokrotnie uchybienia są usuwane w trakcie kontroli,
- rodzice sygnalizowali o niepokojących ich nieprawidłowościach w funkcjonowaniu placówek dla dzieci i młodzieży, w tym m.in.:
  - odebrano, jak corocznie, kilka telefonów w sprawie wszawicy (w 2 przedszkolach

i w 4 szkołach podstawowych) – dzwoniący zostali poinformowani o aktualnym stanie prawnym tj. wszawica, zgodnie z zapisami ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, nie jest chorobą zakaźną; ciężar zwalczania wszawicy został przesunięty z działań o charakterze przeciwepidemicznym realizowanych przez inspekcję sanitarną na działania higieniczne podejmowane przez rodziców/opiekunów, a także pozostające w kompetencji placówek, do których dziecko uczęszcza. Podano też wskazania profilaktyczne przy zwalczaniu wszawicy oraz możliwości działania w środowisku nauczania i wychowania, do którego uczęszcza dziecko. Przeprowadzono również rozmowy telefoniczne z dyrektorami tych placówek na temat stanu prawnego i konieczności podejmowania działań w celu zrealizowania zapisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach. Dyrektorzy informowali o podejmowanych działaniach, dezynfekowanie zabawek w przedszkolu Domestosem – przeprowadzono rozmowę telefoniczną z dyrektorem placówki, który zaprzeczył tej informacji i przesłał obowiązujący w placówce „Plan higieny” oraz dokumentację środka stosowanego do dezynfekcji zabawek.

Stan sanitarny poszczególnych rodzajów placówek nauczania i wychowania oraz form wypoczynku przedstawiał się następująco:

Żłobki – w ewidencji znajdują się 4 placówki tj. 2 żłobki i 2 zespoły żłobków (w 2017 r. jeden żłobek zakończył działalność). Stan sanitarny nie budził większych zastrzeżeń.

Przedszkola – w ewidencji znajduje się 25 przedszkoli. W 2017 r. trzy przedszkola przestały funkcjonować, natomiast jedna inna forma wychowania przedszkolnego rozpoczęła działalność jako przedszkole (Przedszkole Niepubliczne „Akademia Przedszkolaka ul. Osiedle Górnicze 42). Stan sanitarny nie budził większych zastrzeżeń, w tym:

- w 2 przedszkolach (Przedszkole Niepubliczne „Bajka”, ul. Bogusławskiego 2 i Przedszkole Niepubliczne „Jedyneczka”, ul. Mickiewicza 17 a) poprawiły się warunki mikroklimatu w salach zajęć, tj. został wykonany system wentylacji nawiewno-wywiewnej,
- w 19 przedszkolach oceniono **dostosowanie mebli do wzrostu dzieci** – oceną objęto 1007 dzieci i stwierdzono, że wszystkie korzystały z mebli dostosowanych do wzrostu,
- w skontrolowanych placówkach oceniono również posiadanie certyfikatów na sprzęt meblowy zakupiony po 1997 r. i stwierdzono, że nadal w części placówek brak stosownych certyfikatów.

Szkoły (funkcjonujące samodzielnie szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne oraz zespoły szkół) – w ewidencji znajdują się 23 placówki (w 2017 r., w związku z reformą oświaty, nastąpiły zmiany tj. ogólnie 6 placówek zakończyło działalność /likwidacja, przekształcenia/, natomiast powstały 3 /przekształcenia/).

W 2 placówkach prowadzone jest postępowanie administracyjne w sprawie usunięcia nieprawidłowości. Są to:

- Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 6, ul. Andersa 50 (dot. doprowadzenia do właściwego stanu sanitarno - technicznego ścian w ciągach komunikacyjnych oraz zapewnienia równej nawierzchni boiska do piłki nożnej; decyzja wydana w 2015 r., termin wykonania był przedłużany),
- Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 37, ul. Dunikowskiego 39 (dot. nierównej nawierzchni boiska /decyzja wydana w 2009 r., termin wykonania był przedłużany/ oraz złego stanu technicznego podłóg w ciągach komunikacyjnych na I i II piętrze /decyzja wydana w 2012 r., termin wykonania był przedłużany/).

Ponadto:

- w kilku placówkach występowały nieliczne uchybienia np. w części pomieszczeń niewłaściwy stan techniczny podłóg, ścian/sufitów; nierówną nawierzchnię przy budynkach; uszkodzone ogrodzenie terenu – dokonano ustaleń pokontrolnych, w tym dyrektorzy szkół informowali o podejmowanych działaniach w celu poprawy sytuacji,
- w 1 placówce (Niepubliczna Szkoła Podstawowa "EUREKA - Szkoła z klasą" ul. Mickiewicza 17 a) poprawiły się warunki mikroklimatu w salach zajęć tj. został wykonany system wentylacji nawiewno-wywiewnej.

Niezachowane **standardy dostępności do urządzeń sanitarnych** (przyjmuje się, że co najmniej jedna umywalka powinna przypadać na 20 osób, co najmniej jedna miska ustępowa i jeden pisuar na 30 chłopców oraz jedna miska ustępowa na 20 dziewcząt) stwierdzono w 3 szkołach tj. w 2 szkołach podstawowych (nadal) oraz w 1 zespole szkół (nadal). Wykazywane w ubiegłym roku gimnazjum zostało przekształcone w szkołę podstawową, ponadto, ze względu na mniejszą liczbę dzieci, stwierdzono, że standardy są zachowane.

W czasie kontroli oceniono również **warunki do utrzymania higieny osobistej** i stwierdzono, że we wszystkich szkołach warunki są właściwe (tj. w sanitariatach uczniów jest dostęp do: bieżącej ciepłej wody, mydła w dozownikach, suszarek do rąk lub ręczników jednorazowych, papieru toaletowego przy lub w kabinach wc, a także zapewniony jest właściwy stan techniczny oraz sanitarno-higieniczny). Należy zaznaczyć, że:

- w 1 placówce (Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 3, ul. Chałubińskiego 13) warunki do utrzymania higieny osobistej poprawiły się – oddano do użytku dodatkowy zespół sanitarny dla dzieci,
- w 3 placówkach część zespołów sanitarnych wymaga poprawy estetyki (ściany pomieszczeń; częściowo wyeksploatowane drzwi, spłuczki) tj.:

- w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 37 z Oddziałami Sportowymi przy ul. Dunikowskiego 39 (dotyczy spłuczek w budynku przy ul. Głównej),
- w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 21 przy ul. Grodzkiej 71 (dotyczy drzwi do kabin ustępowych oraz zespołów sanitarnych /poza blokiem sportowym i toaletami dla oddziałów „O”),
- w Publicznej Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi Nr 26 przy ul. Palisadowej 48 (dotyczy zespołów sanitarnych wyłączonych z użytku, w jednym pionie budynku C); należy zaznaczyć, że w placówce tej odnotowano częściową poprawę – zakończono prace remontowe w zespołach sanitarnych wyłączonych z użytku w ubiegłym roku.

Nie wszystkie szkoły posiadają **warunki do prowadzenia zajęć wf**. Biorąc pod uwagę faktyczny stan posiadania, a nie dostępność do infrastruktury do zajęć wf, brak infrastruktury występuje w 2 placówkach (gimnazjum, zespół szkół /specjalny/).

Należy zaznaczyć, że:

- w 4 szkołach poprawiły się warunki do realizacji zajęć wf i rekreacji tj. w 3 (2 szkoły podstawowe, zespół) wybudowano nowe boisko, w 1 (zespół) oddano do użytku nowy plac zabaw,
- w 2 szkołach podstawowych zastrzeżenia budził stan techniczny parkietu w salach gimnastycznych (Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 28, Al. Wyzwolenia 43; Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 37 z Oddziałami Sportowymi, ul. Dunikowskiego 39 – dot. budynku przy ul. Głównej) – w ramach ustaleń pokontrolnych dyrektorzy placówek poinformowali o podejmowanych działaniach (monitorowanie sytuacji, bieżące naprawy, rozmowy z organem prowadzącym w sprawie remontów tych sal),
- nadal uczniowie kl. II i III wałbrzyskich szkół podstawowych realizują specjalny program nauki pływania (finansowany przez gminę Wałbrzych; zajęcia odbywają się w ramach zajęć szkolnych /1 godzina tygodniowo/, w obiektach sportowych; zapewniona opieka wykwalifikowanej kadry),
- 19 szkół organizuje zajęcia wf poza placówką.

We wszystkich szkołach zapewniono uczniom **możliwość pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych**. Należy zaznaczyć, że w trakcie kontroli dyrektorzy szkół informowali, iż często uczniowie klas starszych szkół podstawowych oraz uczniowie szkół ponadpodstawowych nie korzystają z możliwości pozostawiania części podręczników i przyborów szkolnych.

We wszystkich szkołach uczniowie mają zapewnioną **opiekę medyczną** sprawowaną przez pielęgniarki. Gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej posiada większość szkół, w 2 brak (jedna z nich korzysta z gabinetu wspólnie z inną placówką, mieszczącą się w tym samym obiekcie). Ponadto w 5 szkołach (4 placówki będące pod nadzorem PPIS w Wałbrzychu i jedna placówka będąca pod nadzorem DPWIS we Wrocławiu) funkcjonują szkolne gabinety stomatologiczne – w ramach realizacji projektu „Wałbrzyski program profilaktycznej opieki stomatologicznej, zapobiegający rozwojowi próchnicy zębów i chorób przyzębia u dzieci i młodzieży z wałbrzyskich szkół podstawowych i gimnazjalnych na lata 2015-2017”; z opieki stomatologicznej mogą korzystać dzieci i młodzież z pobliskich placówek oświatowych.

W ramach prowadzonego nadzoru dokonano **oceny wyposażenia i dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii**. W 10 szkołach oceniono dostosowanie mebli do wzrostu dzieci i młodzieży – oceną objęto 789 uczniów i stwierdzono, że wszyscy korzystali z mebli dostosowanych do wzrostu. W skontrolowanych szkołach oceniono również posiadanie certyfikatów na sprzęt zakupiony po 1997 r. i stwierdzono, że nadal nie wszystkie zakupione meble oraz urządzenia i sprzęt sportowy posiadają certyfikaty.

Należy zaznaczyć, że:

- niejednokrotnie podczas kontroli prowadzony jest instruktaż w zakresie umebłowania sal zajęć (z uwzględnieniem certyfikacji oraz zasad ergonomii) i występujące nieprawidłowości są usuwane w trakcie kontroli,

- często utrudnieniem w zapewnieniu uczniom odpowiednich mebli jest system gabinetowy oraz pracownie komputerowe, z których korzystają uczniowie w różnym wieku,
- zaobserwowano poprawę w zakresie wyposażenia placówek w nowe meble; nadal w części jest sprzęt wieloletni, w dobrym stanie, na bieżąco naprawiany; są też przypadki wyposażenia meblowego „robionego” na zamówienie,
- zdarza się, że zestawiane są meble wyprodukowane wg „starej” i wg „nowej” normy,
- nie wszyscy dyrektorzy placówek przestrzegają obowiązujących w tym zakresie przepisów.
- W 25 placówkach przeanalizowano 192 **rozkłady zajęć lekcyjnych** (ujęto też szkoły funkcjonujące w młodzieżowym ośrodku wychowawczym i młodzieżowym ośrodku socjoterapii). Plan zajęć dydaktyczno-wychowawczych powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, w tym:
  - zajęcia powinny rozpoczynać się o stałej porze, przy czym różnica pomiędzy dniami nie powinna być większa niż 1 godzina,
  - różnica liczby godzin lekcyjnych pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia również nie powinna być większa od 1 godziny.

W większości nie stwierdzono nieprawidłowych rozkładów zajęć lekcyjnych, w 6 placówkach w 13 oddziałach stwierdzono nieprawidłowości tj. w 1 oddziale zajęcia nie rozpoczynają się o stałej porze (różnica pomiędzy dniami jest większa niż 1 godzina), w 9 oddziałach różnica liczby godzin lekcyjnych pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia była większa od 1 godziny, natomiast w 3 oddziałach oba parametry. Dyrektorzy placówek wyjaśniając przyczyny nieprawidłowości informowali m.in. o dochodzeniu na zajęcia wf; realizacji zajęć międzyklasowych; niewystarczających warunkach do prowadzenia zajęć wf; dyspozycyjności nauczycieli – w ramach ustaleń pokontrolnych dyrektorzy zobowiązali się wprowadzić zmiany przy układaniu nowego rozkładu zajęć, uwzględniające w miarę możliwości najpełniej zasady higieny pracy umysłowej. Dyrektor jednej ze szkół przedstawił nowy, poprawiony rozkład zajęć. Istotnym elementem rozkładu zajęć lekcyjnych są **przerwy**, które umożliwiają wypoczynek między lekcjami. Zaleca się, aby przerwy trwały 10 minut, konieczna jest jedna przerwa 20 minutowa (w przypadku braku przerwy 20 minutowej - dwie przerwy 15 minutowe; stosowanie przerw 5 minutowych dopuszczalne w wyjątkowych sytuacjach np. dowożenia uczniów). Z przeprowadzonych kontroli wynika, że w większości szkół dyrektorzy starają się zapewnić higieniczne warunki odpoczynku między lekcjami (niekiedy skrócenie przerw jest ustalane z rodzicami).

Substancje/mieszaniny chemiczne posiadają 2 szkoły podstawowe funkcjonujące samodzielnie. Należy zaznaczyć, że:

- w Publicznej Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi Nr 26 przy ul. Palisadowej 48, oprócz odczynników chemicznych otrzymanych w ramach projektu pn. Pracownia przyrodnicza w każdej gminie (w wyposażeniu pracowni znajdują się m.in. odczynniki chemiczne, w tym substancje/mieszaniny niebezpieczne; szkoła otrzymała spis odczynników oraz karty charakterystyki. Odczynniki nie były stosowane /większość po terminie ważności/, w czasie kontroli zwracano uwagę na zapewnienie bezpiecznych

- warunków ich przechowywania, sugerując przekazanie do utylizacji), stosowane są odczynniki chemiczne do zajęć w klasach VII i gimnazjalnych,
- 2 placówki (prywatne gimnazjum i prywatne LO, które posiadają wspólną pracownię) przekazały wszystkie posiadane odczynniki do utylizacji,
  - nie wszystkie posiadane substancje chemiczne/mieszanki są stosowane,
  - odczynniki przeterminowane nie są stosowane, na części opakowań brak terminów/dat ważności,
  - w czasie kontroli zwracano również uwagę na sposób postępowania z odpadami chemicznymi powstającymi w wyniku doświadczeń szkolnych; w większości produkty reakcji po zobojętnieniu lub rozcieńczeniu wylewane są do kanalizacji,
  - w związku z wprowadzeniem nauki chemii do szkół podstawowych, w czasie prowadzonych kontroli zwracano uwagę dyrektorom szkół na konieczność spełnienia określonych wymagań przy tworzeniu pracowni chemicznych i stosowaniu niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin.

Z posiadanych informacji wynika, że w szkołach znajduje się ok. 17 kg niebezpiecznych substancji/mieszanin chemicznych.

Należy też zwrócić uwagę na jeszcze jeden element mający wpływ na zdrowie dziecka w wieku szkolnym tj. **prawidłowe żywienie**. Około 12 % uczniów korzystało z ciepłych posiłków (ok. 41 % dofinansowywanych). Szkoły podstawowe realizowały programy promujące picie mleka oraz spożywanie owoców i warzyw – należy zaznaczyć, że od roku szkolnego 2017/2018 programy „Owoce i warzywa w szkole” oraz „Mleko w szkole” zostały zastąpione nowym Programem dla szkół, którego celem jest udostępnianie dzieciom owoców, warzyw, mleka i produktów mlecznych.

Szkoły wyższe – w ewidencji znajdują się 3 placówki. Stan sanitarny nie budził większych zastrzeżeń, w tym:

- w 1 placówce trwa termomodernizacja 1 obiektu (prace na zewnątrz),
- w 1 placówce przeprowadzono remont elewacji oraz odwodnienie budynku.

Placówki z pobytami całodobowymi – w ewidencji znajduje się 9 placówek tj. 4 domy dla dzieci prowadzone przez Fundację Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Salvator”, 2 domy studenckie, internat, młodzieżowy ośrodek wychowawczy i młodzieżowy ośrodek socjoterapii. Stan sanitarny nie budził większych zastrzeżeń, w tym:

- w domach dla dzieci zostały zrealizowane ustalenia pokontrolne z ubiegłego roku dotyczące m.in. przechowywania środków dezynfekcyjnych i opracowania planu higieny,
- w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii, ul. Orkana 55, nadal są na stanie odczynniki chemiczne, w tym niebezpieczne (otrzymane w 2007 r. z programu unijnego, nieużywane na zajęciach dydaktycznych); ponadto w części pomieszczeń ściany wymagają odświeżenia; z ustaleń pokontrolnych wynika, że rozważana jest zmiana siedziby placówki,
- w Domu Studenckim Politechniki Wrocławskiej pomieszczenia od kilku lat nie były remontowane, wymagają odświeżenia, poprawy estetyki; zaplanowany na wiosnę 2017 r. remont został wstrzymany w związku ze zmianami organizacyjnymi na uczelni.

Placówki z pobytem dziennym – w ewidencji znajduje się 18 placówek tj. 12 - świetlice, placówki wsparcia dziennego, zajęcia opiekuńczo-wychowawcze (w 2017 r. 2 placówki przestały funkcjonować, 1- rozpoczęła działalność); 2 warsztaty terapii zajęciowej; 2 ośrodki kultury i 2 sale zabaw, tzw. wewnętrzne place zabaw /Kinderplanety/, zlokalizowane w centrach handlowych. Stan sanitarny nie budził większych zastrzeżeń, w tym:

- w 2 placówkach poprawiły się warunki pobytu dzieci i młodzieży tj.: w jednej (Wałbrzyski Ośrodek Kultury, ul. Wysockiego 29) po generalnym remoncie oddano do użytku budynek przy ul. Broniewskiego 65 A, natomiast w Świetlicy Środowiskowej Biały Kamień - zajęcia opiekuńczo-wychowawcze przy ul. Andersa 145 przeprowadzono remont,
- w 1 placówce (Warsztaty Terapii Zajęciowej, ul. Mickiewicza 24) stwierdzono częściowo nierówny teren przy budynku; kierownik warsztatów poinformował, że gmina (właściciel obiektu) posiada dokumentację projektową zagospodarowania ww. terenu, brak informacji o terminie rozpoczęcia prac,
- w 1 placówce (Świetlica Środowiskowa Stary Zdrój - zajęcia opiekuńczo-wychowawcze, ul. A. Krajowej 37) stwierdzono m.in. zły stan techniczny sufitu w sali zajęć i ścian w zespole sanitarnym, zniszczony próg – dokonano ustaleń pokontrolnych, organ prowadzący poinformował o usunięciu większości uchybień (remont w zespole sanitarnym planowany jest na wiosnę 2018 r.).

Wypoczynek dzieci i młodzieży – w elektronicznej bazie wypoczynku zgłoszonych było 39 turnusów (13 - wypoczynek zimowy, 26 - wypoczynek letni), skontrolowano 25 turnusów (10 - wypoczynek zimowy, 15 - wypoczynek letni). Stan sanitarny nie budził większych zastrzeżeń. Nie stwierdzono zaniedbań czystości i porządku. Należy zaznaczyć, że:

- podczas kontroli wypoczynku pozostawiano materiały edukacyjne dotyczące właściwych zachowań chroniących przed zachorowaniami, wypadkami i urazami,
- podczas kontroli prowadzono również poradnictwo dotyczące zasad bezpiecznego wypoczynku,
- niekiedy stwierdzone uchybienia były usuwane w trakcie kontroli,
- dzieci i młodzież korzystająca z form wyjazdowych objęta była całodziennym wyżywieniem, natomiast półkolonie, zapewniające opiekę przez część doby, organizowały dla swoich uczestników dożywianie,
- organizatorzy wypoczynku zapewnili uczestnikom wypoczynku dostęp do opieki medycznej, najczęściej poza miejscem wypoczynku (w ramach ogólnie obowiązujących świadczeń opieki zdrowotnej); w miejscach wypoczynku zapewniono apteczki wyposażone w podstawowe środki do udzielania pierwszej pomocy oraz instrukcje jej udzielania.

W porównaniu do roku ubiegłego wzrosła liczba zorganizowanych turnusów wypoczynku. Najwięcej turnusów (20) było zorganizowanych w Wałbrzyskim Centrum Sportowo-Rekreacyjnym "AQUA-ZDRÓJ" przy ul. Ratuszowej 6.

V. Zakłady produkcji żywności, żywienia i obrotu środkami spożywczymi oraz wytwórnie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością

W 2017 r. na terenie miasta Wałbrzych skontrolowano 539 zakładów produkcji żywności, żywienia, wytwórni i miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością spośród 2029 ujętych w rejestrze zakładów.

Pracownicy Oddziału Higieny Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku przeprowadzili łącznie 691 kontroli.

W wyniku oceny stanu sanitarnego zakładu, przeprowadzonego na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego zakładu – z 341 zakładów 24 oceniono jako niezgodnych z wymaganiami sanitarnymi.

Wydano 42 decyzje nakazujące poprawę stanu sanitarno-higienicznego, oraz nałożono 60 mandatów na łączną kwotę 17900 zł. Ogółem pobrano do badania laboratoryjnego 250 próbek żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, w tym zdyskwalifikowano łącznie 42 próbki.

Próbki pobierane do badań laboratoryjnych oceniano m.in. w kierunku zgodności znakowania z obowiązującymi przepisami. Przyczyną kwestionowania było niedostosowanie przez przedsiębiorców etykiet do obowiązujących od dnia 13 grudnia 2014 r. wymagań rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylecia dyrektywy Komisji 87/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/ EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, dyrektyw Komisji 2002/67/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004 (Dz. Urz. UE. L 304 z dn. 22.11.2011 str. 18 z późn. zm.).

W 2017 r. DPWIS we Wrocławiu na wniosek PPIS w Wałbrzychu wymierzył następującą karę pieniężną przedsiębiorcy prowadzącemu działalność gospodarczą pod adresem Wałbrzych ul. Ludowa:

- w wysokości 200 zł za popełnienie czynu polegającego na nieprzestrzeganiu wymagań w zakresie znakowania środków spożywczych, w tym w zakresie prezentacji, reklamy i promocji, określonych w art. 52a dotyczących oznakowania środków spożywczych oświadczeniami żywieniowymi i zdrowotnymi, a także wymagań określonych w art. 26 ust 1 pkt 4 dotyczących szczególnych wymagań i warunków dot. oznakowania, prezentacji i reklamy środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wymagań określonych w art. 27 ust. 6 pkt 2 dotyczących szczególnych wymagań w zakresie znakowania suplementów diety tj. za czyn z art. 103 ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2017 r. poz. 149),
- w wysokości 100 zł za popełnienie czynu polegającego na nieprzestrzeganiu wymagań w zakresie znakowania środków spożywczych określonych w przepisach rozporządzenia nr 1333/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie dodatków do żywności tj. za czyn z art. 103 ust 1 pkt 1b lit. a ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2017 r. poz. 149),

- w wysokości 550 zł za popełnienie czynu polegającego na nieprzebrzeganiu wymagań w zakresie znakowania środków spożywczych określonych w przepisach rozporządzenia nr 1169/2011z dnia 25 października 2011 r. w sprawie przekazywania konsumentom informacji na temat żywności (...) tj. za czyn z art. 103 ust 1 pkt 1b lit. c ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2017 r. poz. 149).

Prowadzono działania związane z powiadomieniami alarmowymi w systemie RASSF (Rapid Alert System for Food and Feed) Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Środkach Żywnienia Zwierząt - zharmonizowanego z systemem działającym w UE (w kraju siecią powiadamiania kieruje Główny Inspektor Sanitarny).

Przeprowadzono kontrole sanitarne - sprawdzono wycofanie z obrotu wymienionych w powiadomieniach alarmowych produktów spożywczych, materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością, które mogą stwarzać zagrożenie dla zdrowia lub życia konsumentów.

W wyniku przeprowadzonych urzędowych kontroli żywności w niżej wymienionych grupach zakładów stwierdzano najczęściej następujące nieprawidłowości sanitarne:

W grupie piekarni:

- nieprawidłowy stan techniczny pomieszczeń i wykorzystywanego sprzętu produkcyjnego,
- zakład nieprawidłowo zabezpieczony przed dostępem szkodników,
- opracowane procedury GHP/GMP oraz system HACCP nie są przestrzegane,
- nieprawidłowo przechowywane surowce stosowane do produkcji.

W tej grupie zakładów nałożono 1 mandat na kwotę 300 zł. Wydano 2 decyzje administracyjne.

W grupie sklepów:

- nieprawidłowy stan sanitarno-higieniczny i techniczny pomieszczeń,
- brak aktualnych orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych personelu,
- w sprzedaży środki spożywcze po upływie daty minimalnej trwałości oraz po terminie przydatności do spożycia,
- brudne, zniszczone urządzenia chłodnicze,
- brak warunków do mycia rąk,
- przechowywanie środków spożywczych niezgodne z deklaracjami producentów,
- personel nie przestrzega zasad higieny osobistej,
- brak dokumentacji GHP, systemu HACCP,
- brudne wózki i koszyki zakupowe dla klientów,
- brudno utrzymane toalety dla personelu.

W tej grupie zakładów nałożono 28 mandatów na łączną kwotę 7950,00 zł. Wydano 18 decyzji administracyjnych nakazujących poprawę stanu sanitarno-higienicznego.

W grupie super, hipermarkety:

- nieprawidłowy stan techniczny pomieszczeń zakładu,
- brudne wózki i koszyki zakupowe dla klientów,
- brudno utrzymane pomieszczenia zakładu,

- brak segregacji asortymentowej podczas przechowywania środków spożywczych w magazynach chłodniczych,
- brak przestrzegania instrukcji GHP.

W tej grupie zakładów nałożono 1 mandat karny na kwotę 500 zł. Wydano 2 decyzje nakazujące usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości.

W grupie zakładów magazyny hurtowe:

- brak skutecznej identyfikowalności dostarczanych i wprowadzanych do obrotu produktów,
- brak weryfikacji systemu HACCP,
- brak dokumentacji dotyczącej szkoleń w zakresie zapewnienia skutecznej identyfikowalności wyrobów.

Nałożono 1 mandat na kwotę 500 zł.

W grupie zakładów prowadzących żywienie zbiorowe otwarte:

- pomieszczenia zakładu utrzymane brudno, wykorzystywane niezgodnie z przeznaczeniem,
- brak do wglądu orzeczenia lekarskiego dla celów sanitarno-epidemiologicznych zatrudnionego personelu,
- personel nie przestrzega podstawowych zasad higieny,
- nieprawidłowe warunki przechowywania surowców stosowanych do produkcji oraz wyrobów gotowych,
- stwierdzono środki spożywcze po upływie terminu przydatności do spożycia oraz dacie minimalnej trwałości,
- zniszczony drobny sprzęt produkcyjny,
- brak szkoleń pracowników z zakresu realizacji procedur GHP/GMP oraz systemu HACCP,

W tej grupie zakładów wydano 6 decyzji nakazujących poprawę stanu sanitarno-higienicznego zakładu. Nałożono 13 mandatów na kwotę 4550 zł.

W grupie zakładów małej gastronomii:

- brak warunków do mycia, obróbki, rozdrabniania i magazynowania świeżych warzyw,
- brak warunków do mycia rąk,
- brak czystości i porządku w pomieszczeniach zakładu,
- odzież robocza przechowywana w przypadkowych miejscach,
- urządzenia, sprzęt produkcyjny brudne,
- pomieszczenia zakładu wykorzystywane niezgodnie z przeznaczeniem,
- brak zabezpieczenia zakładu przed dostępem szkodników,
- nieprawidłowo przechowywane naczynia jednorazowego użycia,
- brak wydzielonego miejsca do przechowywania sprzętu porządkowego,
- nieprawidłowe przechowywanie środków spożywczych.

W tej grupie zakładów wydano 3 decyzje nakazujące poprawę stanu sanitarno-higienicznego zakładu. Nałożono 8 mandatów karnych na kwotę 2300 zł.

W grupie zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego:

- nieprawidłowy stan techniczny pomieszczeń,
- informacja na temat alergenów lub reakcji nietolerancji przekazywana konsumentom w sposób nieprawidłowy,
- zakład niewłaściwie zabezpieczony przed dostępem szkodników,
- nieprawidłowy stan techniczny zakładu,

- brudno utrzymane pomieszczenia zakładu,
- sprzęt porządkowy przechowywany w przypadkowych miejscach,
- personel pracuje w nieprawidłowej odzieży ochronnej,
- nie przestrzega się opracowanych procedur i instrukcji GHP/GMP, systemu HACCP,
- zniszczone termoporty do transportu posiłków,
- drobny sprzęt produkcyjny zniszczony, niedomyty, z resztkami pokarmowymi,
- nieprawidłowe przechowywanie umytych naczyń kuchennych,
- brak wystarczającej powierzchni magazynowej do przechowywania żywności,
- brak wentylacji nad stanowiskiem smażenia.

W tej grupie zakładów nałożono 7 mandatów karnych na kwotę 1600 zł. Wydano 11 decyzji nakazujących poprawę stanu sanitarno-higienicznego zakładu.

W wyniku dokonanych ocen teoretycznych żywienia następujące nieprawidłowości:

- w jadłospisie nie uwzględnia się nazw lub rodzaju podawanych wędlin,
- brak uwzględnienia w posiłkach pełnowartościowego białka zwierzęcego,
- stosuje się produkty wysokotłuszczowe i wysokoprzetworzone tj. salceson, parówki, pasztet, pasztetowa,
- nie podaje się rodzaju owoców, z których przygotowano kompot do posiłków obiadowych,
- zbyt mała ilość podawanych owoców,
- w ciągu dekady tylko 1 raz podano potrawę z udziałem ryb.

W związku ze stwierdzeniem nieprawidłowości w sposobie żywienia polecono uwzględnić wniesione uwagi przy układaniu jadłospisów i stosować wytyczne w zakresie racjonalnego żywienia.

W 2017 r. prowadzono nadzór nad suplementami diety, środkami spożywczymi specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz żywnością wzbogacaną witaminami lub składnikami mineralnymi, wprowadzanymi do obrotu przez Internet. Oceniono prezentację 16 produktów. Zakwestionowano prezentację 11 suplementów diety. W przypadku 2 prezentacji sprawę prowadził Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Wałbrzychu. W pozostałych przypadkach sprawy przekazano właściwym terenowo państwowym powiatowym inspektorom sanitarnym.

VI. Zakłady Służby Zdrowia

Informacja o stanie sanitarnym placówek działalności leczniczej z miasta Wałbrzycha za 2017 r.

Oddział Epidemiologii prowadzi działalność w zakresie:

- zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych,
- rejestracji zgłoszeń chorób zakaźnych,
- organizacji i kontroli pracy punktów szczepień,
- rejestracji, analizy, zgłaszania niepożądanych odczynów poszczepiennych,
- wykonawstwa szczepień ochronnych,
- zamawiania, dystrybucji i kontroli w zakresie gospodarki szczepionkami w punktach szczepień,
- prowadzenia monitoringu warunków przechowywania i transportu szczepionek
- rejestracji ognisk zakażeń szpitalnych,
- kontroli placówek lecznictwa,
- współpracy z Inspekcją Weterynaryjną,

Kontrole sanitarne obejmowały następujące zagadnienia:

- stan sanitarny i techniczny pomieszczeń,
- zaopatrzenie w środki dezynfekcyjne, odzież roboczą personelu i sprzęt jednorazowego użycia,
- ocenę stosowania procedur dezynfekcji, sterylizacji, postępowania z odpadami medycznymi, postępowania poekspozycyjnego, sprzątnięcia pomieszczeń,
- ocenę wykonawstwa szczepień,
- stan magazynowy i warunki przechowywania szczepionek.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono 163 kontrole sanitarne, podczas których skontrolowano 120 placówek lecznictwa spośród 310 zarejestrowanych obiektów. W kontrolowanych placówkach stan sanitarno – higieniczny nie budził zastrzeżeń.

Podmioty lecznicze zlokalizowane na terenie PSSE zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 27 maja 2010 r. posiadają opracowane i wdrożone procedury zapobiegania zakażeniom i chorobom zakaźnym związanym z udzielaniem świadczeń zdrowotnych. Procedury podlegają okresowej analizie i weryfikacji. Obiekty posiadają również instrukcje stanowiskowe. Organizowane są szkolenia personelu przez kierowników zakładu, szkolenia zewnętrzne w celu weryfikacji znajomości zasad obowiązujących procedur medycznych i higienicznych. Postępowanie w zakresie dezynfekcji, sterylizacji, gospodarki odpadami medycznymi oraz prania bielizny było prowadzone prawidłowo. Prowadzona jest kontrola wewnętrzna.

Kontynuowano działania w kierunku poprawy zgłaszalności chorób zakaźnych i ich rejestracji przez podmioty lecznicze. Utrzymywano współpracę z dyrekcjami placówek lecznictwa, w szczególności z oddziałami chorób zakaźnych i zespołami kontroli zakażeń szpitalnych. Egzekwowano przestrzeganie wymagań sanitarnych w trakcie kontroli placówek

lecznictwa ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania zakażeniom krwiopochodnym.

W roku sprawozdawczym w Specjalistycznym Szpitalu im. dra A. Sokołowskiego w Wałbrzychu przy ul. Sokołowskiego 4 i w Specjalistycznym Szpitalu Ginekologiczno – Położniczym im. E. Biernackiego w Wałbrzychu przy ul. Paderewskiego 10 powstały Poradnie Nocnej i Świątecznej Opieki Zdrowotnej. Przy ul. Wrocławskiej 113 w Wałbrzychu powstało Centrum Medyczne VESTRA.

Wydano 4 decyzje opłatowe i 5 opinii o spełnieniu warunków sanitarno – technicznych przez podmioty lecznicze oraz 1 postanowienie.

Specjalistyczny Szpital Ginekologiczno-Położniczego im. E. Biernackiego przy ul. Paderewskiego 10 w Wałbrzychu nie zrealizował programu dostosowawczego do 31 grudnia 2017 r., i wystąpił z wnioskiem o wydanie postanowienia. Szpital nie spełnia wymagań w zakresie zapewnienia klimatyzacji w dwóch salach Intensywnej Terapii. Zadanie jest w trakcie realizacji. Planowany termin zakończenia lipiec 2018 r.

Ponadto Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Wałbrzychu sprawował nadzór nad prawidłowym zgłaszaniem przypadków zachorowań na choroby zakaźne przez placówki lecznictwa, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Ogółem przeprowadzono 276 wywiadów epidemiologicznych.

W roku sprawozdawczym zarejestrowano 23 zachorowania na gruźlicę (w tym 20 przypadków zachorowań na gruźlicę prątkującą, 2 zachorowania na gruźlicę nie prątkującą oraz 1 pozapłucną). Osoby chorujące na gruźlicę pochodzą w większości ze środowiska o niskim standardzie życia, są to w przeważającej liczbie mężczyźni w przedziale wiekowym od 40 do 60 lat.

Na terenie miasta zarejestrowano 12 przypadków zachorowań wywołanych przez pałeczki Salmonella, przebadano 8 ozdowieńców i 7 nosicieli tych pałeczek, skreślono z rejestru 3 nosicieli, 5 nosicieli przeniesiono na 2018 r.

Pod nadzór lekarzy pierwszego kontaktu skierowano 9 osób zakażonych wirusem HBV oraz osoby z ich otoczenia. Nadzorem objęto 22 osoby zakażone wirusem HCV.

W ramach prowadzonego rejestru niepożądanych odczynów poszczepiennych zgłoszono 26 przypadków odczynu poszczepiennego u dzieci.

W 2017 r. zarejestrowano 42 przypadki pokąsań u ludzi przez zwierzęta (w tym 28 przez psy, 7 przez koty i 7 przez dzikie zwierzęta). Osoby te objęto nadzorem i pouczono o konieczności konsultacji z lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej. Na terenie miasta 15 osób poddano szczepieniu p/wścieklicznie.

W ramach współpracy Inspekcja Weterynaryjna zgłaszała obserwacje weterynaryjne zwierząt poddanych badaniom lekarsko – weterynaryjnym w kierunku wściekliczny.

Sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych na terenie miasta Wałbrzych w 2017 r.

Jednostka chorobowa		Liczba zachorowań	Zapadalność
Ospa wietrzna		576	501,17
Wirusowe zapalenie wątroby typu A		7	6,09
Wirusowe zapalenie wątroby typu B		9	7,83
Wirusowe zapalenie wątroby typu C		22	19,14
Szkarlatyna		21	18,27
Wirusowe zakażenia jelitowe	wywołane przez rotawirusy	77	67,00
	inne określone	7	6,09
	nie określone	47	40,89
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe	wywołane przez Clostridium difficile	4	3,48
	nie określone	44	38,28
Biegunka i zapalenia żołądkowo-jelitowe o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu		77	67,00
Salmonellozowe zatrucia pokarmowe		12	10,44
Borelioza		48	41,76
Nagminne zapalenie przyusznic		1	0,87
Krzusiec		3	2,61

VII. Ocena stanu sanitarno-technicznego obiektów wczasowo-turystycznych w 2017 roku

1. Baza noclegowa

W 2017 r. skontrolowano 9 hoteli funkcjonujących na terenie miasta, które odznaczały się dobrym stanem sanitarno-technicznym.

Ponadto zostało skontrolowano 4 inne obiekty świadczące usługi noclegowe pod względem spełnienia wymogów sanitarnych, a przede wszystkim zagrożenia przeniesienia chorób zakaźnych i zakażeń.

W roku sprawozdawczym wyłączono z użytkowania Dom Wycieczkowy „Harcówka” w Parku Sobieskiego w Wałbrzychu – na zarządcę obiektu od 2014 r. prowadzone było postępowanie administracyjne oraz egzekucyjne na doprowadzenie do odpowiedniego stanu sanitarno-technicznego zawilgoconych ścian w pomieszczeniach obiektu, skorodowanych urządzeń sanitarnych, zniszczonej wykładziny podłogowej oraz stolarki okiennej i drzwiowej. Na wniosek strony decyzję nakazującą przedłużano wielokrotnie. Obecnie dzierżawca wymówił umowę najmu, z uwagi na prowadzone postępowanie na stan techniczny budynku przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego wobec właściciela obiektu – „Sudeckie Hotele i Schroniska PTTK” Spółka z o.o. z siedzibą przy ul. 1-go Maja 86 w Jeleniej Górze.

Ponadto przyjęto zgłoszenie dotyczące występowania pluskiew w pokojach hotelu villa-árt przy ul. Czerwonego Krzyża 1 w Wałbrzychu. W wyniku przeprowadzonej kontroli nie stwierdzono obecności żywych lub martwych insektów we wskazanych przez skarżących pokojach. Przebarwienia, które mogłyby świadczyć o bytowaniu pluskiew, występowały na jednym łóżku w miejscu przytwierdzenia zszywaczami tapicerki do stelaża łóżka i na bokach tapicerki, które polecono usunąć. Pozostałe meble tapicerowane i materace nie posiadały widocznych śladów występowania pluskiew. W ramach działań prewencyjnych polecono właścicielowi obiektu poddać dezynsekcji wszystkie pokoje na I piętrze wraz z wyposażeniem oraz systematycznie kontrolować pomieszczenia pod kątem obecności insektów.

2. Baseny kryte i odkryte

Pod nadzorem PPIS w Wałbrzychu znajdują się 2 pływalnie kryte, tj. przy ul. Sokołowskiego 75 oraz w Hotelu „Maria” przy ul. Wrocławskiej 134 b.

W 2017 r. w ramach nadzoru sanitarnego z pływalni krytych pobrano:

- 7 próbek wody do badań mikrobiologicznych i 3 próbki wody do badań fizykochemicznych z niecki, jacuzzi, jacuzzi solankowego na pływalni w hotelu „Maria” przy ul. Wrocławskiej 134b w Wałbrzychu oraz 1 próbkę ciepłej wody do badań w kierunku bakterii Legionella pod prysznicem. Kwestionowano 3 próbki pod względem mikrobiologicznym (2 ze względu na obecność bakterii Pseudomonas

aeruginosa i 1 ze względu na obecność bakterii Legionella sp.) oraz 3 pod względem fizykochemicznym (ze względu na obniżoną wartość pH oraz podwyższoną mętność i utlenialność),

- 1 próbkę wody do badań fizykochemicznych i mikrobiologicznych z niecki basenu przy Zespole Szkół nr 4 przy ul. Sokołowskiego 75 w Wałbrzychu oraz 2 próbki ciepłej wody do badań w kierunku bakterii Legionella pod prysznicami.

Park wodny „AQUA-ZDRÓJ” funkcjonujący na terenie miasta posiada nieckę sportową, rekreacyjną, wykorzystywaną do nauki pływania dla niemowląt, brodzik dla dzieci oraz 2 whirlpoole. W 2017 r. w obiekcie, z udostępnionych dla kąpiących niecek, pobrano do badań bakteriologicznych 10 próbek wody oraz 2 próbki wody ciepłej do badań w kierunku bakterii Legionella pod prysznicami. Kwestionowano 1 próbkę w brodziku ze względu na obecność bakterii Escherichia coli i Pseudomonas aeruginosa. Zarządca obiektu wyłączył nieckę z użytkowania i w trybie natychmiastowym przeprowadził działania naprawcze, które skutkowały doprowadzeniem wody do norm sanitarnych. Ponadto pobrano 5 próbek wody do badań fizykochemicznych, z których w 4 stwierdzono podwyższoną wartość THM-ów i chloroformu. Przekroczenie miało charakter krótkotrwały.

Na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1261) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz. U. z 2015 r. poz. 2016) Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Wałbrzychu wydał pozytywną ocenę o jakości wody dla pływalni przy ul. Sokołowskiego 75 oraz Parku Wodnego „Aqua-Zdrój” przy ul. Ratuszowej 6 w Wałbrzychu. Zarządca obiektów systematycznie prowadził kontrolę jakości wody zgodnie z ustalonym harmonogramem, na bieżąco przekazywał do PSSE w Wałbrzychu sprawozdania z jakości wody, informował kąpiących o jakości wody na pływalni. Biorąc powyższe pod uwagę oraz fakt, że odsetek prób kwestionowanych był niewielki wydano pozytywną ocenę. W przypadku pływalni w hotelu „Maria” przy ul. Wrocławskiej 134b w Wałbrzychu wydano ocenę negatywną ze względu na brak spełnienia przez zarządcę wymogów wyżej cytowanego rozporządzenia.

Wyniki kontroli stanu sanitarno-technicznego obiektów kąpielowych funkcjonujących na terenie miasta były dobre.

3. Tereny rekreacyjne

W 2017 roku skontrolowano Książański Park Krajobrazowy, Park Sobieskiego, 2 skwery spacerowe przy ul. Głównej w Wałbrzychu oraz 35 placów zabaw na terenie miasta, zarządzanych przez ZDKiUM w Wałbrzychu oraz Spółdzielnię Mieszkaniową „Górnik”, „Poniatów”, „Skarbek”, „Podzamcze”. Stan sanitarno-porządkowy na placach zabaw był prawidłowy. W wyniku kontroli wydano zalecenia zarządcom obiektów dotyczące:

- naprawy uszkodzonego sprzętu zabawowego,
- zapewnienia lub naprawy ogrodzenia placu zabaw,
- wywieszenia regulaminu korzystania z placu zabaw,
- uzupełnienia piasku w piaskownicach.

Zgodnie z zaleceniami GIS piasek w kontrolowanych piaskownicach był wymieniany przed sezonem letnim, co potwierdzały przedłożone przez zarządców faktury z zakupu i wymiany piasku. W 2017 roku nie przeprowadzono badań piasku w zewidencjonowanych piaskownicach.

VIII. Ocena stanu sanitarno-technicznego innych obiektów użyteczności publicznej w 2017 roku

1. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i odnowy biologicznej

W 2017 roku skontrolowano 113 zakładów świadczących usługi fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu i odnowy biologicznej pod kątem spełnienia ogólnych wymogów sanitarnych, a przede wszystkim zagrożenia przeniesienia chorób zakaźnych i zakażeń. Przeprowadzone kontrole wykazały naruszenie wymagań ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi w 1 obiekcie, tj. w zakładzie fryzjerskim przy ul. Niepodległości 155 w Wałbrzychu, co skutkowało wydaniem decyzji nakazującej zapewnienie sprawnego technicznie sprzętu i narzędzi fryzjerskich do świadczenia usług, doprowadzenia do należytego stanu sanitarno-technicznego sprzętu meblowego na stanowiskach fryzjerskich oraz powłok malarskich na ścianach w pomieszczeniu wc i przedsionku, uzupełnienia ubytków w glazurze na ścianach w pomieszczeniu wc i przedsionku w terminie do dnia 31 października 2017 r. Ponadto za stosowanie brudnego sprzętu przy świadczeniu usług, brak środków dezynfekcyjnych oraz brak bielizny czystej w obiekcie zastosowano karanie mandatowe (mandat w wysokości 300 zł). W związku z zaprzestaniem działalności w listopadzie 2017 r. obiekt został wyrejestrowany, a decyzja administracyjna wygaszona.

Przeprowadzone kontrole w pozostałych obiektach nie wykazały naruszenia wymagań wyżej cytowanej ustawy, procedury postępowania ze sprzętem kosmetycznym i fryzjerskim były prawidłowe, nie kwestionowano również czystości i porządku w pomieszczeniach zakładów (w kilku przypadkach wydano doraźne zalecenia, wpisane do książki kontroli, w zakresie między innymi odnowienia ścian w pomieszczeniach obiektu, oznakowania opakowań zastępczych kosmetyków).

Funkcjonujące na terenie miasta salony kosmetyczne do zabiegów naruszających ciągłość tkanek ludzkich wykorzystują sprzęt jednorazowy, sterylizowany we własnym zakresie w autoklawie lub zlecają tę usługę podmiotowi zewnętrznemu.

4. Noclegownie

Na terenie miasta funkcjonują 3 noclegownie dla bezdomnych. W 2017 r. przeprowadzono kontrolę w domu noclegowym – Wielopokoleniowa Rodzina Zastępcza „Fundacja Tarkowskich Herbu Klamry” – przy ul. Internatowej 1 w Wałbrzychu. Obiekt na koniec roku uzyskał ocenę pozytywną. Należy zauważyć, że przy wydawaniu oceny wzięto pod uwagę brak przepisów prawnych określających wymagania sanitarno-techniczne dla tego typu obiektów, rodzaj świadczonej działalności oraz zapisy regulaminu domu. W protokole

kontroli wydano zalecenia dotyczące:

- sukcesywnego odnawiania powłok malarskich w pomieszczeniach obiektu,
- wymiany wyeksploatowanej armatury i urządzeń sanitarnych,
- odnowienia powłok malarskich na stolarce okiennej i drzwiowej oraz grzejnikach,
- zapewnienia na bieżące potrzeby środków myjąco-dezynfekcyjnych do utrzymania czystości w obiekcie,
- systematycznego sprzątnięcia pomieszczenia do przechowywania bielizny brudnej i czystej.

3. Ustępy publiczne

Na terenie Wałbrzycha pod nadzorem sanitarnym PSSE w Wałbrzychu znajduje się 6 ustępów publicznych, które zostały skontrolowane w 2017 r.

Wszystkie szalety miejskie odznaczały się prawidłowym stanem sanitarno-technicznym.

5. Dworce i stacje PKP

W 2017 roku skontrolowano 3 zewidencjonowane obiekty na terenie miasta. Poprawę w zakresie stanu sanitarno-technicznego odnotowano w budynku dworca na Stacji PKP Wałbrzych Główny, tj. doprowadzono do właściwego stanu technicznego drzwi wejściowe do budynku, ściany w pomieszczeniach poczekalni i przedsionka, posadzkę z ubytkami w okafelkowaniu oraz stolarkę okienną w wyremontowanych toaletach.

Na stacji PKP Wałbrzych Szczawienko, odstraszałającej do tej pory zdewastowanym budynkiem wyłączonym z eksploatacji dworca, kończy się remont nieruchomości przez jej nowego właściciela – Urząd Miejski w Wałbrzychu.

Pozytywnym wyjątkiem w tej grupie obiektów jest stacja PKP Wałbrzych Miasto z bardzo dobrym stanem technicznym.

6. Wiaty przystankowe

W 2017 r. skontrolowano 67 przystanków komunikacji miejskiej w Wałbrzychu. Przystanki posiadają odnowione wiaty, wyposażone w kosze na odpady oraz ławki dla podróżnych. W przypadku 2 przystanków wydano zalecenia dotyczące odnowienia powierzchni ławek.

7. Cmentarze

Na 14 zarejestrowanych cmentarzy na terenie miasta Wałbrzycha w 2017 r. skontrolowano 4. Na koniec roku sprawozdawczego 2 obiekty uzyskały negatywną ocenę ze względu na stan techniczny, tj.:

1. cmentarz komunalny przy ul. Żeromskiego w Wałbrzychu – postępowanie dotyczy doprowadzenia do właściwego stanu sanitarno-technicznego ogrodzenia (decyzja, którą przedłużono trzykrotnie z terminem wykonania do dnia 31 grudnia 2018 r.),

2. cmentarz parafialny przy ul. 11 Listopada w Wałbrzychu – postępowanie dotyczy doprowadzenia do właściwego stanu sanitarno-technicznego ogrodzenia (decyzja, którą przedłużono z terminem wykonania do dnia 31 grudnia 2018 r.).

Działalność w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia prowadzona przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Wałbrzychu na terenie miasta Wałbrzych i powiatu wałbrzyskiego w 2017 roku

Działalność prowadzono poprzez:

- wdrażanie, koordynację, monitorowanie i ocenianie realizowanych programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia,
- programowanie i realizację zadań skierowanych na rozwiązywanie problemów i minimalizowanie zagrożeń zdrowotnych,
- współpracę z podmiotami uczestniczącymi w procesie promocji zdrowia,
- inicjowanie działań prozdrowotnych.

Podjęmowano realizację zadań zleczanych przez instytucje nadrzędne oraz realizację działań lokalnych.

Instytucje i organizacje, z którymi współpracowano w ramach realizacji zadań:

- Główny Inspektorat Sanitarny,
- Urząd Miejski w Wałbrzychu,
- Dolnośląskie Centrum Onkologii,
- Starostwo Powiatowe w Wałbrzychu,
- PTOZ Oddział Terenowy w Wałbrzychu,
- Pro Femina. Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia w Wałbrzychu,
- Komenda Miejska Policji w Wałbrzychu,
- Komenda Straży Pożarnej w Wałbrzychu,
- Straż Miejska w Wałbrzychu, Nadodrzański Oddział Straży Granicznej,
- Centrum Aktywnego Wypoczynku Aqua Zdrój w Wałbrzychu,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu,
- Stowarzyszenie Gmin Książańskich Euroregionu Nysa,

- Sejmik Województwa Dolnośląskiego,
- Szpital Ginekologiczno- Położniczy w Wałbrzychu,
- Ośrodek Społeczno- Kulturalny „Podzamecze” w Wałbrzychu,
- Fundacja MSD dla Zdrowia Kobiet,
- Dyrektorzy przedszkoli, nauczyciele,
- Dyrekcje i grona pedagogiczne szkół,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu,
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Terenowy w Wałbrzychu,
- Wałbrzyski Ośrodek Kultury, Klub Kolarski KKW „Superior”,
- Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego w Wałbrzychu,
- Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Wałbrzychu,
- podmioty lecznicze,
- „Uzdrowisko Szczawno- Jedlina” SA,
- Centrum Kulturalno-Kongresowe „Witold”,
- Centrum Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Wałbrzychu,
- Fundacja Edukacji Społecznej,
- Zespół Placówek Wsparcia Dziennego w Wałbrzychu,
- uczelnie wyższe,
- placówki wypoczynku dzieci i młodzieży,
- placówki usługowe – salony fryzjerskie, kosmetyczne i tatuażu,
- biura podróży, kluby seniora, biblioteki,
- lokalne mass media /radio, prasa, TV/.

W 2017 roku realizowano programy krajowe wynikające z polityki zdrowotnej państwa, programy wojewódzkie i lokalne, interwencje nieprogramowe oraz inne działania wynikające z sytuacji epidemiologicznej i potrzeb środowiska.

Realizowano działania dotyczące następujących problemów zdrowotnych:

- **Zapobieganie HIV/AIDS.**

Prowadzono działania z zakresu profilaktyki HIV/AIDS w oparciu o Krajowy Program Zwalczenia AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV opracowany na lata 2017-2021.

Opracowano sprawozdanie za 2016 r. Współpracowano z Powiatową Komisją Lekarską prowadzącą kwalifikację wojskową młodzieży. Odbyło się 11 spotkań, w trakcie których prowadzono edukację z zakresu profilaktyki HIV/AIDS i uzależnień wśród młodzieży podlegającej kwalifikacji wojskowej. Działaniami objęto 180 osób. W trakcie całego okresu kwalifikacyjnego prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych – 415 osób otrzymało ulotki i broszury dot. profilaktyki HIV/AIDS.

Przeprowadzono 3 szkolenia dla 84 gimnazjalistów oraz 1 szkolenie dla 56 studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Wałbrzychu.

Zagadnienia dotyczące profilaktyki HIV/AIDS stanowiły element bloku tematycznego w realizowanym programie „Razem przeciw zagrożeniom” skierowanym do uczniów szkół gimnazjalnych miasta Wałbrzycha (360 osób) oraz zawarto je w wytycznych programowych programu „Promocja Zdrowia w Sztuce Teatralnej Dziecięcej i Młodzieżowej- Wybieram Zdrowie”.

Działania wzmocniono poprzez obchody **Światowego Dnia Walki z AIDS**.

Formy realizacji:

- do massmediów, placówek nauczania i wychowania, podmiotów leczniczych, w tym Uzdrowiska Szczawno-Jedlina, MOPS Wałbrzych, wystosowano pismo dot. obchodów Światowego Dnia Walki z AIDS wraz z materiałami informacyjnymi (informacja dot. kampanii „Mam czas rozmawiać”, spoty radio i TV - 56 jednostek),
- umieszczono informację wraz z materiałami na stronie internetowej PSSE,
- na spotkaniu w Uzdrowisku Szczawno-Jedlina omówiono założenia obchodów oraz kampanii, przekazano materiały oraz udzielono instruktażu dotyczącego ich wykorzystania,
- na spotkaniu w Centrum Aktywnego Wypoczynku Aqua Zdrój udzielono instruktażu oraz przekazano materiały oraz spot (baner), który był wyświetlany na monitorze przez 2 tygodnie,
- w Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości w Wałbrzychu zorganizowano i prowadzono punkt informacyjno-edukacyjny – przeprowadzono 55 rozmów indywidualnych dot. profilaktyki HIV/ AIDS, możliwości wykonania badań, punktach PKD. Uczestnicy rozmów otrzymali broszury oraz zakładki,
- w trakcie XXV Festiwalu „Promocja zdrowia w sztuce teatralnej dziecięcej i młodzieżowej- Wybieram Zdrowie” przeprowadzono pogadankę dotyczącą obchodów Światowego Dnia Walki z AIDS i profilaktyki HIV/AIDS. Ponadto w foyer Teatru Dramatycznego wyeksponowano materiały edukacyjne dot. profilaktyki HIV/AIDS (kolorowanki dla dzieci „Zawsze razem” i książeczki „Mali przyjaciele”) przekazano „Mini rozmówki” dla nauczycieli (200 osób).

Ekspozowano materiały edukacyjne w formie wystawy w PSSE w Wałbrzychu (57 osób).

Na stronie internetowej PSSE umieszczono informacje dot. kampanii „Mam czas rozmawiać”. Ogółem zasięg działań bezpośrednich – 1052 osoby.

- **Ogólnopolski program edukacyjny „Trzymaj Formę”.**

Celem programu jest edukacja dzieci i młodzieży oraz ich rodziców w zakresie kształtowania prozdrowotnych postaw związanych z właściwym odżywianiem i aktywnością fizyczną poprzez promocję aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety w oparciu o odpowiedzialność indywidualną i wolny wybór jednostki. Realizowano XI edycję programu. Udzielano wsparcia merytorycznego i metodycznego oraz dostarczano materiały

edukacyjne dotyczące omawianej tematyki placówkom nauczania i wychowania. Prowadzono instruktaże metodyczne w trakcie spotkań z koordynatorami szkolnymi. Przeprowadzono 11 wizytacji realizacji programu w szkołach. Prowadzono działania w ramach konkursu „Konkurs wiedzy o zdrowym stylu życia Trzymaj Formę!” będącego elementem programu Trzymaj Formę.

W roku szkolnym 2016/2017 program realizowało 12 gimnazjów i 13 szkół podstawowych. W realizację programu włączyło się 201 nauczycieli i innych pracowników szkół.

Zasięg bezpośredni programu – 3987 uczniów i 1893 rodziców.

Tematyka wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie była poruszana w trakcie podejmowanych przez Sekcję OZ i PZ działań opisanych w innych punktach, oraz działań organizowanych przy współpracy z innymi jednostkami.

- **Ogólnopolski Program Profilaktyki Palenia Tytoniu „Bieg po zdrowie”.**

Celem programu jest zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów. Program stanowi źródło rzetelnej wiedzy na temat zagadnień dotyczących palenia tytoniu i ukazuje korzyści wynikające z niepalenia papierosów. Forma programu sprzyja wzmocnieniu poczucia własnej wartości, przygotowuje do świadomych wyborów w obszarze własnego zdrowia oraz sprzyja wyrażaniu własnych oczekiwań i opinii. Adresatami programu są dzieci w wieku 9-11 lat.

W roku szkolnym 2016/2017 program realizowały 2 szkoły podstawowe – 6 klas. Przeprowadzono spotkanie informacyjne, przekazano materiały, przeprowadzono wizytacje i podsumowanie realizacji. Zasięg programu- 138 uczniów i 114 rodziców (252 osoby).

- **Ogólnopolski Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu.**

Działania z zakresu profilaktyki palenia tytoniu realizowano w oparciu o Ogólnopolski Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu na lata 2014-2018.

Tematyka profilaktyki palenia tytoniu była elementem edukacji w 10 punktach informacyjno-edukacyjnych w trakcie imprez ogólnospołecznych dla 466 osób (prowadzono pomiary ciśnienia krwi i CO w wydychanym powietrzu połączone z rozmowami indywidualnymi, przeprowadzono 6 badań CO i 310 RR/, rozdawano broszury i ulotki), 1 szkolenie dla studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Wałbrzychu (56 osób), 11 prelekcji dla młodzieży podlegającej kwalifikacji wojskowej (180 osób) oraz programów lokalnych „Promocja zdrowia w sztuce Teatralnej Dziecięcej i Młodzieżowej- Wybieram Zdrowie” (1480 osób), „Razem przeciw zagrożeniom” (360 osób). Odbyły się 3 narady dla 6 osób.

Działaniami informacyjno-edukacyjnymi objęto 2548 osób.

Ponadto na poziomie lokalnym realizowano programy:

- **Program Edukacji Antytytoniowej „Nie pal przy mnie, proszę”.**

Celem programu jest zmniejszenie narażenia dzieci na bierne palenie tytoniu poprzez zwiększenie wiedzy w zakresie odpowiedzialności za zdrowie, kształtowanie umiejętności dbania o zdrowie oraz kształtowanie postaw asertywnych.

Adresatami programu są dzieci klas I-III szkół podstawowych oraz ich rodzice i opiekunowie.

Koordinowano i monitorowano realizację programu.

Program realizowało 12 szkół podstawowych. Koordynatorzy szkolni wysoko ocenili program oraz zaangażowanie dzieci podczas realizacji programu. W programie wzięło udział 1197 dzieci i 497 rodziców.

Zasięg bezpośredni programu: 1099 dzieci – 497 rodziców – razem- 1596 osób.

- **Program Profilaktyki Palenia Tytoniu „Znajdź właściwe rozwiązanie”.**

Celem programu jest zapobieganie paleniu tytoniu wśród młodzieży szkolnej poprzez zwiększenie wiedzy w zakresie szkodliwości dymu tytoniowego, kształtowanie umiejętności dbania o zdrowie własne i swoich bliskich oraz kształtowanie postaw asertywnych z unikaniem czynnego i biernego palenia tytoniu.

Adresatami programu są uczniowie starszych klas szkół podstawowych oraz gimnazjów.

Koordinatorzy szkolni, którzy prowadzą program od wielu lat, zostali przeszkoleni w poprzednich edycjach. Koordinowano, monitorowano program, udzielano instruktaży metodycznych i merytorycznych. Przeprowadzono analizę ankiet przekazanych przez koordynatorów szkolnych oraz ewaluację i podsumowanie realizacji programu.

Program realizowały 4 szkoły (2 podstawowe, 2 gimnazjalne). Zdaniem większości koordynatorów realizacja programu umożliwia rzeczowe i obrazowe przekazanie najistotniejszych informacji dotyczących palenia tytoniu oraz kształtowanie postaw zobowiązujących do niepalenia, dumy z niepalenia i odpowiedzialności za własne zdrowie.

Zasięg bezpośredni programu: 858 osób (678 uczniów oraz 180 rodziców).

Zasięg ogółem: 5002 osoby.

- **Światowy Dzień bez Papierosa.**

Działania skierowane były do społeczności lokalnej.

Odbyły się 3 spotkania organizacyjne w celu pozyskania partnerów do realizacji działań (9 osób). W trakcie spotkań omówiono założenia i cele obchodów Światowego Dnia bez Tytoniu pozostawiono materiały edukacyjne (plakaty, ulotki). Wygłoszono 1 wykład dla 56 studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Wałbrzychu. W ramach 4 punktów informacyjno-edukacyjnych prowadzono działania informacyjne połączone z pomiarem

ciśnienia krwi, pomiarem zawartości tlenu węgla w wydychanym powietrzu i rozdaństwem materiałów oz (745 osób w tym 69 RR i 100 CO).

Zasięg: 810 osób.

Ponadto przekazano opracowania informujące o założeniach i celach Światowego Dnia Bez Tytoniu do placówek nauczania i wychowania oraz placówek leczniczych, jednostek współpracujących i lokalnych massmediów (129).

- **Światowy Dzień Rzucania Palenia Tytoniu.**

Działania skierowane były do społeczności lokalnej. Przekazano opracowania informujące o założeniach i celach Światowego Dnia Rzucania Palenia Tytoniu do placówek nauczania i wychowania oraz placówek leczniczych, jednostek współpracujących i lokalnych massmediów (122). Odbyły się 2 narady dla 5 osób, w trakcie których omówiono cele i założenia obchodów Światowego Dnia Rzucania Palenia Tytoniu. W siedzibie PSSE w Wałbrzychu zorganizowano wystawę materiałów edukacyjnych dot. palenia papierosów (115 osób). W ramach 3 punktów informacyjno-edukacyjnych przeprowadzono rozmowy indywidualne połączone z pomiarami zawartości tlenu węgla w wydychanym powietrzu i pomiarami ciśnienia krwi oraz rozdaństwem materiałów edukacyjnych. (550 osób w tym 115 CO i 65 RR).

Zasięg: 792 osoby.

- **Ogólnopolski Przedszkolny Program Edukacji Antytytoniowej „Czyste Powietrze Wokół Nas”.**

Celem programu jest wzrost kompetencji rodziców w zakresie ochrony dzieci przed ekspozycją na dym tytoniowy oraz zwiększenie umiejętności dzieci w zakresie radzenia sobie w sytuacjach narażenia na bierne palenie.

Grupa docelowa: dzieci 5-6 letnie oraz ich rodzice i opiekunowie.

W roku szkolnym 2016/2017 program realizowało 15 przedszkoli i 5 oddziałów przedszkolnych. Przekazano materiały edukacyjne, udzielano wsparcia metodycznego i merytorycznego. Koordynowano i monitorowano realizację programu. W ramach monitoringu przeprowadzono 15 wizytacji realizacji programu w przedszkolach. Udzielano instruktaży metodycznych i merytorycznych.

Program cieszył się dużym zainteresowaniem. Dzieci i rodzice chętnie uczestniczyli w działaniach, wzbogacając wiedzę na temat profilaktyki antytytoniowej, szczególnie ochrony dzieci przed biernym paleniem.

Zasięg programu: 1706 osób (971dzieci oraz 735 rodziców).

Pracownicy Sekcji OZ i PZ brali udział w imprezach integracyjnych podsumowujących program, prowadząc dla rodziców punkty informacyjno- edukacyjne. Działaniami informacyjno- edukacyjnymi w trakcie 3 imprez objęto 435 osób.

- **Ogólnopolski projekt „Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych”.**

W celu zmiany zachowań zdrowotnych przyszłych matek oraz poprawy zdrowia ich potomstwa Główny Inspektorat Sanitarny we współpracy z Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Krajowym Biurem ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Instytutem Medycyny Pracy oraz Instytutem Medycyny Wsi podjął realizację Profilaktycznego programu w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych- KIK/68 współfinansowanego w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy. Projekt wspierany jest przez elektroniczną platformę edukacyjną oraz działania prowadzone przez inne jednostki.

Głównym celem jest ograniczenie używania substancji psychoaktywnych przez kobiety w wieku prokreacyjnym.

Kontynuowane były działania w ramach kampanii społecznej „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu”, której celem jest zwiększenie wiedzy na temat skutków zdrowotnych używania substancji psychoaktywnych, a także ograniczenie ich stosowania. Główną grupą docelową kampanii są kobiety w wieku prokreacyjnym, ciężarne oraz ich rodziny i bliscy. Wzmocnieniem dla działań jest promocja tematyki kampanii w trakcie udziału w imprezach dla środowisk lokalnych.

Przeprowadzono badania ankietowe kobiet (32) na oddziale położniczym w ramach ewaluacji projektu KIK/68.

Rozpropagowano kampanię społeczną Głównego Inspektoratu Sanitarnego „Melanż. Oczekiwania vs. rzeczywistość”. Wraz z informacją przesłano do gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych scenariusze zajęć, materiały i linki do stron kampanii. Informacje przesłano również do lokalnych mass-mediów oraz umieszczono na stronie internetowej PSSE.

W ramach działań programowych i kampanii prowadzono edukację w 11 punktach informacyjno-edukacyjnych zorganizowanych w trakcie imprez i działań o zasięgu ogólnospołecznym (festyn z okazji Dni Podzamcza, festyny rodzinne, akcje edukacyjne w Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości oraz Centrum Aktywnego Wypoczynku). Działaniem objęto 915 osób (w tym 211 CO i 239 RR).

Ponadto prowadzono edukację dla studentów (1 szkolenie 56 osób), 11 pogadanek dla młodzieży objętej kwalifikacją wojskową (180 osób), prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych wraz z instruktażem do podmiotów leczniczych (24 jednostki).

Ogólny zasięg działań kampanijnych: 1207 osoby.

W roku szkolnym 2016/2017 podjęto realizację IV edycji programu edukacyjnego skierowanego do młodzieży szkół ponadgimnazjalnych „ARS czyli jak dbać o miłość”, jednego z elementów projektu KIK/68.

Przeprowadzono 8 wizytacji realizacji programu w szkołach. Program realizowało 11 szkół ponadgimnazjalnych, edukacją objęto 345 uczniów oraz 234 rodziców.

Zasięg ogółem: 579 osób.

Zaproponowano szkołom realizację kolejnej edycji w roku szkolnym 2017/18.

Przeprowadzono 6 narad z koordynatorami (14 osób).

Dla szkół realizujących program Główny Inspektorat Sanitarny ogłosił konkurs na projekt edukacyjny pt „Szkoła wolna od używek”. Do 7 szkół realizujących program wysłano informację dotyczącą w/w konkursu. **Grupa uczniów z Zespołu Szkół Nr 4 - IV Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Integracyjnymi im. Janusza Kusocińskiego w Wałbrzychu otrzymała wyróżnienie** podczas uroczystej gali wręczenia nagród w Warszawie.

- **Program „Wybierz Życie – Pierwszy Krok”.**

Program realizowany jest we współpracy z Fundacją MSD dla Zdrowia Kobiet oraz Fundacją Edukacji Społecznej. Jest on skierowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych – dziewcząt i chłopców z klas I, rodziców uczniów oraz kadry pedagogicznej. Program dotyczy profilaktyki raka szyjki macicy i zakażeń HPV. Jego głównym zadaniem jest zachęcanie do odpowiedzialności za zdrowie swoje i najbliższego otoczenia. W programie brało udział 5 szkół ponadgimnazjalnych. Udzielano konsultacji merytorycznych, przeprowadzono 6 instruktaży dla 14 osób, przekazano materiały do realizacji programu. Przeprowadzono szkolenie indywidualne.

Przeprowadzono 5 wizytacji mających na celu monitoring realizacji programu. Zasięg programu- 923 osoby.

- **Bezpieczny wypoczynek.**

Cel: Ograniczenie występowania wypadków i urazów oraz zagrożeń związanych z okresem ferii zimowych i wakacji letnich. Adresaci działań: społeczność powiatu wałbrzyskiego ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

Opracowano „Zalecenia zdrowotne na okres **ferii zimowych**”, opracowano i przygotowano materiały do wykorzystania w akcji zimowej. W opracowaniu zalecono nasilenie działań edukacyjnych w zakresie bezpieczeństwa, zapobiegania wypadkom i urazom dzieci i młodzieży w okresie ferii zimowych, kształtowania właściwych zachowań higienicznych chroniących przed chorobami zakaźnymi. Opracowanie przesłano do wszystkich szkół.

Przygotowano pakiety z materiałami edukacyjnymi z zakresu profilaktyki grypy, profilaktyki WZW A, bezpieczeństwa w trakcie uprawiania sportów i zabaw zimowych, profilaktyki uzależnień (zagrożenia zdrowotne związane z używaniem dopalaczy oraz czynnym i biernym paleniem papierosów). Materiały edukacyjne wraz z zaleceniami przekazywane były kierownikom zimowego wypoczynku przez pracowników Sekcji OZiPZ oraz Sekcji HDM (17 osób). Udzielano instruktaży metodycznych i merytorycznych.

Podjęto współpracę z instytucjami organizującymi zajęcia dla dzieci i młodzieży

w okresie ferii.

Prowadzono działania edukacyjne – punkty informacyjne (3-265 osób), dystrybucję materiałów edukacyjnych, prelekcje, pogadanki (8-135 osób), rozmowy indywidualne (129 osób), formy wizualne (365 osób) oraz konkursy, gry i zabawy w środowisku dzieci i młodzieży w świetlicach środowiskowych i innych zorganizowanych formach spędzania wolnego czasu.

Zasięg działań- 911 osób.

Działania prowadzono również w ramach **akcji letniej**. Do placówek nauczania i wychowania przesłano informację (prezentacja multimedialna i ulotki) dotyczącą zaleceń zdrowotnych na okres letni do wykorzystania w działaniach edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży (102). Opracowano materiały pomocne w prowadzeniu działań, które są przekazywane kierownikom placówek wypoczynku letniego oraz opiekunom wraz z instruktażem metodycznym i merytorycznym (43), w ramach punktów informacyjnych prowadzono rozmowy indywidualne (4- 185 osób). Zorganizowano 3 narady dla 11 osób oraz 1 spotkanie organizacyjne dla 3 osób.

Prowadzono działania edukacyjne – prelekcje, pogadanki (358 osób) oraz konkursy (37 osób), uroczyste zakończenie konkursu (50 osób), gry i zabawy w środowisku dzieci i młodzieży w świetlicach środowiskowych i innych zorganizowanych formach wypoczynku. Zorganizowano 3 wystawy (975 osób).

Zasięg działań- 1764 osób.

- **Światowy Dzień Zdrowia 2017.**

Światowy Dzień Zdrowia w 2017 r. obchodzono pod hasłem: „Depresja-porozmawiajmy o niej”. Działania kierowane były do społeczności lokalnej.

Opracowano i przekazano informacje do placówek nauczania i wychowania, uczelni wyższych, podmiotów leczniczych- 92 placówki. Opracowano materiały edukacyjne i promocyjne oraz wydrukowano materiały WHO- 1700 sztuk. W partnerstwie z Wyższą Szkołą Zarządzania i Przedsiębiorczości zorganizowano **Seminarium Naukowe „Depresja – porozmawiajmy o niej”** dla nauczycieli, pedagogów, psychologów, pracowników jednostek opiekuńczo- wychowawczych, resocjalizacyjnych, studentów- 142 osoby. W trakcie seminarium funkcjonował punkt edukacyjny, w którym prowadzono rozmowy instruktażowe i dystrybucję materiałów. Prowadzono narady i spotkania organizacyjne – 20 osób.

Współpracując z Ośrodkiem Społeczno-Kulturalnym Podzamcze przekazano materiały edukacyjne oraz zorganizowano międzyszkolny konkurs plastyczny dla uczniów szkół podstawowych „Wszystkie barwy radości”- (187 prac plastycznych). Uroczyste zakończenie konkursu oraz wystawa nagrodzonych prac odbyła się 12 kwietnia 2017 r.- 70 osób, nagrody ufundowane były przez PSSE w Wałbrzychu i OSK Podzamcze - przyznano 13 nagród oraz 17 wyróżnień w czterech kategoriach wiekowych.

Zorganizowano i poprowadzono punkt informacyjno-edukacyjny w trakcie obchodów „Światowego Dnia Zdrowia” pod hasłem „Depresja porozmawiajmy o niej” w Zespole Szkół Nr 1 w Wałbrzychu. W punkcie edukacyjno- informacyjnym prowadzono rozmowy indywidualne oraz dystrybucję materiałów edukacyjnych. W ciągach komunikacyjnych szkoły wyeksponowano tematyczne materiały edukacyjne opracowane przez uczniów (250 osób).

Informacje umieszczono na stronie internetowej PSSE oraz zorganizowano wystawę (186 osób). O działaniach informowały lokalne massmedia. Edukacja prowadzona była również w trakcie innych działań o zasięgu ogólnospołecznym.

Zasięg działań bezpośrednich – 877 osób.

- **„Światowy Dzień Seniora”.**

Współpracowano z Dziennym Domem Pobytu Seniora w Wałbrzychu, Biblioteką Miejską w Szczawnie Zdroju, Centrum Aktywności Lokalnej MOPS w Wałbrzychu- Klub Seniora, Ośrodkiem Społeczno- Kulturalnym SM Podzamcze. Zorganizowano 3 spotkania dla seniorów,

w trakcie których przeprowadzono szkolenia: „Nie daj się grypie”, „Zdrowy styl życia seniora”, „Żywienie 60+”, „Wpływaj na swój umysł, podnoś jakość życia przez dietę i ćwiczenia” (35 osób). Przeprowadzono punkt informacyjno-edukacyjny w trakcie XXXVII Biegu Przelajowego „Podzamcze”. Prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych, pomiary ciśnienia krwi połączone z rozmowami indywidualnymi na temat zdrowego stylu życia oraz profilaktyki grypy (30 seniorów).

Zasięg działań – 93 osoby.

- **Działania z zakresu profilaktyki zażywania środków zastępczych.**

Przygotowano materiały edukacyjne i przekazano nauczycielom i pedagogom w trakcie porad połączone z instruktażem w 5 szkołach ponadgimnazjalnych (16 osób), pracownikom Centrum Integracji Rodziny (2 osoby) oraz 1 nauczycielowi biorącemu udział w spotkaniu informacyjnym. Ponadto organizowano 2 spotkania informacyjne połączone z instruktażem dla 2 osób (terapeuta Centrum Integracji Rodziny i MONAR oraz pracownik Wałbrzyskiego Ośrodka Kultury). Wspólnie z Oddziałem Higieny Pracy przeprowadzono 3 szkolenia dla pedagogów, wychowawców reprezentujących 27 szkół, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, rodziców zastępczych, pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, wychowawców i pedagogów Centrum Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Wałbrzychu, przekazano materiały edukacyjne - (62 osoby). W trakcie szkolenia dla 56 studentów PWSZ w Wałbrzychu omówiono m.in. zagadnienia dotyczące środków zastępczych, przekazano materiały edukacyjne uczestnikom i wykładowcom do dystrybucji. Łącznie przeszkolono 118 osób.

Prowadzono 18 pogadankę połączonych z dystrybucją materiałów wśród młodzieży szkolnej, młodzieży podlegającej kwalifikacji wojskowej, uczestników wypoczynku zimowego i letniego. Ogółem w pogadankach uczestniczyło 388 osób. W programie „Razem przeciw zagrożeniom”, w którym ujęto min. tematykę środków zastępczych, uczestniczyło 360 osób (10 szkół gimnazjalnych). W ramach 15 punktów informacyjno-edukacyjnych prowadzono rozmowy indywidualne połączone z dystrybucją materiałów edukacyjnych (730 osób).

Ponadto rozmowy instruktażowe dot. dopalaczy wraz z dystrybucją materiałów prowadzone były również w punkcie edukacyjnym zorganizowanym w trakcie Seminarium z okazji Światowego Dnia Zdrowia w 2017 (140 osób). W przekazie edukacyjnym z zakresu profilaktyki HIV/AIDS prowadzonym przez pracowników Sekcji OZiPZ dla młodzieży zawarto treści związane ze środkami zastępczymi i ich wpływem na określone zachowania młodych ludzi i ich stan zdrowia. W trakcie realizacji Programu „Promocja zdrowia w sztuce teatralnej dziecięcej i młodzieżowej- Wybieram Zdrowie” przygotowano 2 sztuki poruszające problematykę uzależnień w tym dopalaczy (650 osób). Do dyrektorów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych wysłano pismo dotyczące informacji o badaniu „Młodzież a dopalaczepostawy i zachowania” (72 placówki) oraz informację na temat materiałów szkoleniowych dla nauczycieli z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom (41 placówek). Ponadto materiały edukacyjne były systematycznie przekazywane dla organizatorów zimowego i letniego wypoczynku (we współpracy z Sekcją HDM- 45), opiekunów zorganizowanych zajęć dla dzieci i młodzieży w czasie ferii zimowych i wakacji (10 w tym: biblioteki, świetlice środowiskowe, kluby młodzieżowe, półkolonie), 6 zakładów pracy (50 pracowników za pośrednictwem HP). Podczas Krajowych Mistrzostw „International Dance Organisation” prowadzono dystrybucję materiałów wraz z komentarzem dla 60 osób (młodzież).

Zasięg działań bezpośrednich: 2584 osób.

- **Program edukacyjny „Moje dziecko idzie do szkoły”.**

Program zakłada edukację dzieci klas I i ich rodziców w zakresie potrzeb zdrowotnych dziecka rozpoczynającego naukę w szkole. Program zaopatrzony jest w poradnik dla nauczyciela, broszurkę dla każdego rodzica, kolorowanekę i zakładkę dla każdego dziecka.

Program realizowało 6 szkół podstawowych i 2 przedszkola. Koordynatorów szkolnych przeszkolono w zakresie zagadnień merytorycznych i metodyki realizacji programu w poprzednich latach. Przekazano materiały do realizacji.

Realizacja programu przyczyniła się do zwiększenia współpracy nauczycieli i szkolnej służby zdrowia z rodzicami w zakresie kształtowania właściwych postaw zdrowotnych zarówno u dzieci jak i rodziców. Odbiorcy poszerzyli wiedzę na temat zdrowego stylu życia a zajęcia edukacyjne pozwoliły ograniczyć stres związany z pobytem dzieci w nowym środowisku.

Zasięg bezpośredni programu: 239 dzieci i 366 osób dorosłych - 605 osób.

Ogólnopolski Projekt „Lekki Tornister”.

Projekt jest odpowiedzią na ciągle nasilający się problem przeciążonych plecaków wśród uczniów klas I-III i do nich a także do ich rodziców i nauczycieli jest adresowany. Zakłada diagnozowanie problemu w środowisku oraz działania w zakresie profilaktyki wad postawy.

Wytyczne do realizacji projektu wraz z zaproszeniem przesłano do wszystkich szkół podstawowych. Program przyjęły 3 placówki. Przesłano pismo do wszystkich szkół podstawowych (30) dot. konkursu „Mały ekspert ds. Lekkiego Tornistra” oraz prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych.

•Autorski lokalny program „Promocja Zdrowia w Sztuce Teatralnej Dziecięcej i Młodzieżowej- Wybieram Zdrowie”.

Celem programu jest wzrost poziomu wiedzy o zdrowiu, zapobieganie uzależnieniom, wyrabianie świadomości zdrowotnej i wrażliwości ekologicznej wśród dzieci i młodzieży oraz odpowiedzialności za zdrowie własne i innych, a także integracja środowiska szkolnego na rzecz promocji zdrowia.

Grupą docelową są uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych miasta Wałbrzycha. Program składa się z kilku etapów: edukacyjnego, pracy nad sztuką teatralną, eliminacji oraz etapu festiwalowego. Elementem kończącym realizację programu w szkole jest opracowanie scenariusza oraz przygotowanie przez uczniów i nauczycieli sztuki teatralnej promującej zdrowie.

Sztuki prezentowane i oceniane są na przeglądach organizowanych w szkołach, po czym najlepsze kwalifikowane są do Festiwalu.

Inicjator programu, koordynator, realizatorzy: kierownik i pracownicy Sekcji Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Wałbrzychu, Partnerzy: Urząd Miejski w Wałbrzychu i Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej Oddział Terenowy w Wałbrzychu.

Opracowano program i przekazano do wałbrzyskich szkół podstawowych i gimnazjalnych zapraszając do jego realizacji - program przyjęło 9 szkół. Przeprowadzono w tych szkołach wizytacje oceniając realizację programu w placówce oraz wartość merytoryczną opracowanej sztuki teatralnej. W części szkół przegląd sztuki połączony był z imprezą środowiskową dla społeczności szkolnej. Przeprowadzono 3 narady, 2 spotkania organizacyjne i 2 spotkania w ramach współpracy dla 28 osób.

W Teatrze Dramatycznym im. J. Szaniawskiego w Wałbrzychu 13 grudnia 2017r. odbył się XXV Festiwal „Promocja zdrowia w sztuce teatralnej dziecięcej i młodzieżowej – WYBIERAM ZDROWIE”.

W przeglądzie Festiwalowym 122 młodych aktorów zaprezentowało 9 najlepszych

sztuk, byli jednocześnie aktorami i widzami. Wystawiając sztuki własnego pomysłu dzieci i młodzież wypowiadały się w nich przeciw uzależnieniom, mówiły o zdrowym stylu życia, właściwym odżywianiu, roli aktywności fizycznej dla zdrowia, itp. Prezentowane sztuki oceniane były pod względem wartości merytorycznych i artystycznych w osobnych kategoriach wiekowych.

W trakcie przerw pracownicy Sekcji OZiPZ prowadzili edukację - ze sceny przekazano informacje nt. znaczenia zdrowego stylu życia, profilaktyki określonych schorzeń, prowadzono dystrybucję materiałów oświatowo zdrowotnych, uczestnicy imprezy otrzymali książeczkę „Mali przyjaciele” oraz kolorowanekę wydaną przez Krajowe Centrum ds. AIDS.

Nauczyciele, opiekunowie grup teatralnych wyrazili swoją opinię o organizacji festiwalu poprzez odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie anonimowej.

Festiwal „Promocja zdrowia w sztuce teatralnej dziecięcej i młodzieżowej – Wybieram Zdrowie” został bardzo dobrze oceniony. Nauczyciele twierdzą, że taka forma edukacji zdrowotnej jest przystępna i ciekawa dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych.

W teatrze goszczono 200 osób (młodzi aktorzy, opiekunowie, goście, jury). Najlepszym zespołom przyznano dyplomy oraz nagrody rzeczowe w postaci sprzętu multimedialnego. Opiekunowie otrzymali podziękowania. Uczestnikom festiwalu – aktorom, widzom, gościom zapewniono poczęstunek.

Informację pisemną o realizowanym programie i organizowanym XXV Festiwalu oraz o wynikach i zwycięzcach przesłano do wszystkich lokalnych mass mediów (23), umieszczono

na stronie PSSE. Kierownik Sekcji OZiPZ udzielił wywiadu dla Radio Wrocław oraz wziął udział w audycji „Gość Dnia” dla TV Wałbrzych.

Zasięg programu:

Program realizowało 9 szkół

Uczniów - 3770

Rodziców - 1170

Festiwal – 200 osób

Narady, spotkania – 28 osób

Massmedia- 23

Zasięg ogółem- 5191 osób

Wnioski –

Przedstawianie problemów zdrowotnych poprzez sztuki teatralne, jest ciekawą formą edukacji zdrowotnej, chętnie realizowaną przez dzieci i młodzież a prezentacja najlepszych spektakli na deskach teatru cieszy się od bardzo wielu lat niesłabnącym zainteresowaniem. Uczniowie wałbrzyskich szkół podstawowych i gimnazjalnych wystąpili w spektaklach, które zgodnie z przewodnim hasłem Festiwalu mówiły o tym jak dbać o zdrowie i jak je umacniać. Przygotowując spektakle młodzież łączy przeżycia artystyczne ze zdobywaniem wiedzy,

a prezentując je uczyć swoich rówieśników

Profilaktyka zakażeń krwiopochodnych.

W ramach kontynuacji Kampanii Społecznej „HCV Jestem Świadom” prowadzono dystrybucję materiałów informacyjnych i edukacyjnych dla zakładów fryzjerskich, kosmetycznych i studiów tatuażu. We współpracy z Oddziałem Higieny Komunalnej przekazywano plany higieny i ulotki wraz z omówieniem do 38 salonów fryzjerskich, 22 kosmetycznych i 2 salonów tatuażu (75 osób). Przeprowadzono 5 pogadanek dla 22 klientów w/w salonów. Umieszczono informacje na stronie internetowej PSSE.

Przeprowadzono szkolenie dla studentów Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej (56 osób) w zakresie profilaktyki zakażeń krwiopochodnych. Tematyka zakażeń krwiopochodnych zawarta jest w przekazie edukacyjnym i realizowana jest w ramach wszystkich działań z zakresu profilaktyki HIV/AIDS (prelekcje dla młodzieży podlegającej kwalifikacji wojskowej- 180 osób, szkolenia dla młodzieży Zespołu Szkół Nr 1 – 84 osoby).

Prowadzono dystrybucję materiałów edukacyjnych dla podopiecznych Ośrodka Socjoterapeutycznego w Walimiu- 180 osób, uczestników 2 punktów informacyjno-edukacyjnych w Centrum Aktywnego Wypoczynku Aqua Zdrój – 90 osób, 3 imprez ogólnospołecznych- 110 osób oraz w trakcie szkolenia dla pielęgniarek – 24 osoby, przekazano materiały do 22 zakładów opieki zdrowotnej. Zasięg ogólny – 664 osoby.

- **Profilaktyka chorób nowotworowych.**

PSSE w Wałbrzychu podejmuje szereg działań z zakresu profilaktyki chorób nowotworowych we współpracy z Dolnośląskim Centrum Onkologii i w oparciu o materiały otrzymane z DCO. Prowadzona jest dystrybucja materiałów oraz rozmowy w trakcie imprez ogólnospołecznych.

Z okazji Dnia Matki zorganizowano wspólnie z Dolnośląskim Oddziałem NFZ i DCO akcję informacyjną w 29 przedszkolach Miasta i Powiatu Wałbrzyskiego w ramach Populacyjnego Programu Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy. Działaniami objęto 2768 dzieci, które otrzymały laurki do kolorowania zapraszające mamy na badania cytologiczne.

W trakcie festynu rodzinnego w Przedszkolu Samorządowym nr 14 w Wałbrzychu prowadzono punkt edukacyjny. Prowadzono naukę samobadania piersi z wykorzystaniem fantomu oraz dystrybucję materiałów edukacyjnych dotyczących promocji badań profilaktycznych.

Zasięg- 70 osób.

Przeprowadzono akcję o-z z okazji Dnia Kobiet w Centrum Aktywnego Wypoczynku Aqua Zdrój. Prowadzono rozmowy indywidualne i grupowe, pomiary RR, przekazywano materiały edukacyjne (KIK, profilaktyka chorób nowotworowych) wraz z upominkiem. Działaniem bezpośrednim objęto 40 kobiet.

Zasięg działań: 2878 osób

- **Działania związane z aktualną sytuacją epidemiologiczną:**

- **Profilaktyka grypy i zachorowań grypopodobnych.**

Prowadzono edukację – szkolenia (3 w ramach obchodów Dnia Seniora- 35 osób), rozmowy indywidualne w punktach informacyjnych (79), przesłano opracowanie nt. sezonu grypowego wraz z materiałami do wszystkich podległych placówek (119), opracowano wystawę dla klientów PSSE (142 osoby) oraz klientów Centrum Aktywnego Wypoczynku Aqua Zdrój (365 osób).

W działaniach prowadzonych w okresie ferii uwzględniono tematykę związaną z profilaktyką grypy. Przeprowadzono pogadanki dla uczestników zorganizowanych form wypoczynku (8 dla 135 osób). We wszystkich formach działań propagowano szczepienia ochronne p/grypie.

Zasięg działań- 875 osób.

- **Profilaktyka chorób układu krążenia.**

Działania prowadzono w trakcie akcji oświatowo-zdrowotnych m.in. dotyczących profilaktyki nikotynizmu i promocji zdrowego stylu życia. Przeprowadzono między innymi 429 pomiarów ciśnienia krwi oraz 211 pomiarów CO w wydychanym powietrzu, połączonych z rozmowami indywidualnymi i rozdawnictwem materiałów edukacyjnych.

Zasięg działań bezpośrednich: 640 osób.

- **Profilaktyka zatruc grzybami.**

Materiały informacyjne umieszczono na stronie internetowej PSSE. Kierownik Sekcji OZiPZ wziął udział w audycji „Gość Dnia” dla TV Wałbrzych na temat profilaktyki zatruc grzybami.

Opracowano wystawę, materiały wyeksponowano dla klientów PSSE w Wałbrzychu- 466 osób.

- **Profilaktyka zatruc pokarmowych (w tym WZW A).**

Opracowano wystawę dla klientów PSSE (616 osób), dwukrotnie zamieszczono materiały edukacyjnie na stronie internetowej PSSE. Przesłano opracowanie nt. profilaktyki WZW A wraz z materiałami do wszystkich podległych podmiotów leczniczych. W działaniach prowadzonych w okresie wakacji uwzględniono tematykę związaną z profilaktyką zatruc pokarmowych. Przeprowadzono pogadanki dla uczestników zorganizowanych form wypoczynku oraz i klientów biur podróży (17 pogadanek dla 358 osób). Przeprowadzono 15 instruktaży dla 28 pracowników biur podróży dotyczących chorób zakaźnych. W ramach akcji oświatowo-zdrowotnych przeprowadzono 185 rozmów indywidualnych dotyczących WZW A.

Zasięg działań- 1187 osób.

Współpraca w działaniach inicjowanych przez lokalnych partnerów.

- **Program lokalny „Razem przeciw zagrożeniom”.**

Program zakłada edukację uczniów na temat zagrożeń życia codziennego, bezpieczeństwa, przeciwdziałania uzależnieniom (w tym środków zastępczych), profilaktyki HIV/AIDS. Program realizowany jest przy współpracy Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu, Komendy Miejskiej Policji, Straży Miejskiej, Straży Pożarnej, Ośrodka Sportu i Rekreacji w Wałbrzychu, Straży Granicznej oraz Wojewódzkiego Ośrodka Ruchu Drogowego. Odbyły się 2 narady: komitetu organizacyjnego i szkolnych koordynatorów oraz narada podsumowująca.

Finałem programu jest turniej międzyszkolny (turnieje półfinałowe oraz finałowy z udziałem zwycięskich drużyn szkolnych).

Grupa docelowa: młodzież wałbrzyskich szkół gimnazjalnych. Program realizowało 10 szkół.

Zasięg: ok. 360 osób.

- **„Uczę się bezpiecznie żyć”.**

Współpracowano przy realizacji wojewódzkiego konkursu ph. „Uczę się bezpiecznie żyć”. Głównymi organizatorami konkursu jest Stowarzyszenie Gmin Książańskich Euroregionu Nysa oraz Sejmik Województwa Dolnośląskiego i Urząd Miejski w Wałbrzychu. Konkurs ma charakter zawodów, w trakcie których reprezentacje szkół podstawowych i gimnazjalnych (4 kategorie wiekowe) wykazują się wiedzą i umiejętnościami z zakresu bezpieczeństwa, zdrowego stylu życia i innych zagadnień ujętych w regulaminie. Pracownicy Sekcji OZiPZ brali udział w pracach komisji konkursowej oceniającej wiedzę z zakresu higieny i racjonalnego żywienia i pierwszej pomocy- 2 stanowiska sędziowskie dla uczniów klas IV-VI.

Zasięg podjętych działań bezpośrednich: 80 osób.

- **Plenerowe imprezy rekreacyjno-sportowe „Górale na START!”.**

Współpracowano przy realizacji kolejnej edycji projektu Klubu Kolarstwa Superior Wałbrzych oraz Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu propagującego zdrowy styl życia bez nałogów poprzez aktywność fizyczną a realizowanego w formie cyklu plenerowych imprez rekreacyjno-sportowych pod hasłem „Górale na start!”. Głównym elementem imprez są wyścigi na rowerach górskich amatorów w różnych grupach wiekowych (dzieci i dorośli). Adresatami projektu są mieszkańcy Wałbrzycha i okolic. Uczestniczo przy realizacji 1 imprezy.

Prowadzono poradnictwo, rozdawnictwo materiałów informacyjno-edukacyjnych, eksponowano plakaty, mierzono ciśnienie krwi.

Zasięg podjętych działań: 150 osób.

- **Zajęcia Klubu Integracji Społecznej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu.**

Współuczestniczo w zajęciach Klubu Integracji Społecznej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu, który zakładał między innymi aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, długotrwale bezrobotnych. Przeprowadzono dla 10 uczestników Klubu szkolenie, systematycznie przekazywano materiały edukacyjne.

Monitorowanie działań.

Przeprowadzono ogółem 51 wizytacji w celu oceny realizowanych programów edukacyjnych inicjowanych i koordynowanych przez Inspekcję Sanitarną.

Na zlecenie Głównego Inspektoratu Sanitarnego przeprowadzono na terenie działania PSSE badania ankietowe „Zachowania zdrowotne kobiet w ciąży” (32 ankiety).

Na stronie internetowej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Wałbrzychu umieszczano informacje dotyczące prowadzonych programów, akcji informacyjno-edukacyjnych, sytuacji epidemiologicznej i profilaktyki.